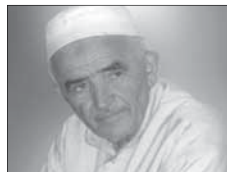

3 Эдеблувал
вуч я ва гунагъ
вуч я?

8 Рубъдин
секинвал

9 Исламда
итимдинни
папан алакъяяр

НА ЛЕЗГИНСКОМ ЯЗЫКЕ

МЕРГЪЯМАТЛУ РЕГЪИМЛУ АЛЛАГЪДИН ТІВАРЦІЕЛДИ

Мугъаррамдин варз

Шукур хъуй Аллагъдиз чун патал Регъимлу тир, Ада чун дуъз рекъеваз тухузва, чаз пак йикъар, варцар багъишзава. Къуй Аллагъди чаз гузвай сувабар ва няметар артухаррай, дугъриданни, Ам гунагърилай гъил къачудайди ва Мергъяматлуди я.

Пайгъамбарди ﷺ лагъана: **"Рамазандин вацра хвейи сиверилай ала-тайла, виридалайни хъсан сивер Аллагъдин вацран, яни Мугъаррамдин вацранбур я, ферз купларилай ала-тайла виридалайни хъсан капі йифен капі я"**.

Пайгъамбарди ﷺ Мугъаррамдин вацраз Аллагъдин варз я лагъана тівар ганва. Ида и вацран лайихлувал ва винизвал къалурзава.

Мугъаррамдин варз мусурман календардин сад лагъай варз я. Ам дявээр авуниз, ивидин къисасар вахчуниз ва мсб. къадагъа авунвай къуд варцарикай сад я. Мугъаррамдин вацрахъ авай еке лайихлувилерикай Къуръанда ва Суннада лугъузва. Гъавилай гъар са мусурман и вацра Аллагъдиз ибадат ийиз чалишмиш хъана кланда. Чна и йисан сад лагъай варз гъикі къиле тухвайтла, йисни вири гъакі фида. Имам Гъазалиди вичин "Игъйаъ..." ктабда хъызва хъи, эгер Мугъаррамдин варз ибадат ийиз акъудайтла, а вацран берекат амай варцарални гъалтдайдак умуд кутуртла жеда.

Муслималай (вичелай Аллагъ рази хъурай) атанвай гъакъкъи гъадисди малумарзава: **"Рамазандин вацралай ала-тайла, сив хуъдай виридалайни хъсан варз Мугъаррамдин варз я"**. Табранидилай (вичелай Аллагъ рази хъурай) атанвай маса гъадисда лугъуз-ва: **"Мугъаррамдин вацра са сив хъайитлани хвейи касдиз ам 30 сив хвейидай жеда"**. Мадни са гъадисда лугъузвайвал, Мугъаррамдин вацран хемис, жуъмя ва гъяд йикъарин сивер виридалайни сувабар къвезвайбур жеда.

Имам Нававиди (вичелай Аллагъ рази хъурай) вичин "Заваиду-р-равза" ктабда хъызва: **"Виридалайни еке дережа авай варцарикай сив хуъниз виридалайни Мугъаррамдин варз хъсан я"**.

Мугъаррамдин варз тахсирар хиве къадай ва Аллагъдиз гъаф ибадат ийи-дай варз я, гъакі хъайила, гунагърилай гъил къачудай ва сувабар артухардай мумкинвал ахъаймир.

Мугъаррамдин вацра пак тир Ашурадин югъни ава.

Аллагъ-Тааладин тівар риктел алаз! Гъуърметлу вахар ва стхаяр!

Алимрин Советдин, Дагъустандин мусурманрин Диндин идарадин работни-крин ва гъакіни къилди жуван патай за квез алукъзавай мусурмандин Цийи 1431 - йис мубаракзава.

Къуй и Цийи йис куън патал хийирдин, гунагърикай михъи ва Аллагъдиз мукъва жедай йис хъурай! Къуй Аллагъ-Таалади куъ вири хийирлу крар, гъа жергедай яз куъ Гъажни къабулрай. Цинин йисуз Меккедиз зияратдал физ тахъайбуруз къуй Аллагъди къведай йисуз ихътин мумкинвал гурай.

Инсандиз вичин умуърда дегишвилер са гъихътин ятлани вакъиадихъ галаз алакълалу авун хас я. Къуй алукъзавай йис чун патал хийирлу крар башламишдай ва Аллагъ-Тааладиз риклин сидкъидай ибадат ийидай йис хъурай.

Къуй гунагъ крар ала-тай девирда

амукърай! Къуй Аллагъ-Таалади квез клевиман гурай ва квез куъ хийирлу крара агалкъунар хъурай!

**Агмад-гъажи АБДУЛАЕВ,
Дагъустандин Муфтий**

Пайгъамбаррин тарихдай

Саид Афанди АЛЬ-ЧИРКАВИ

Эвел – ала-тай нумрайра

Ибрагъимни, Саратни Гъажар Шамдиз, Вади-с-Сабу тівар алай дередиз рекъе гъатна ва ана абур агъваллудаказ дуланмиш жез эгечна. Сад тир Аллагъди абуруз гъаф къадар девлет гана, абурун мал-къаради дагълар ва дереяр ацлурна. Суфрадихъ Ибрагъим ﷺ мугъманар галачиз ацукъда-чир, нагагъ абур авачиз хъайитла, ам мугъманрихъ экъвез экъечдай. Ам виридалайни девлетлу пайгъамбаррикай хъана ва гъа са вахтунда муътульгъ тир инсанни. Ам Египетдин пачагъди вичиз багъишай къара-вуш руш Гъажарал эвленмиш хъана ва ада

Ибрагъимаз ﷺ хва Исмаил ﷺ хана. Хва хайидалай къулухъ Гъажарак дамах акатна ва ам Саратаз муътульгъ яз амукънач. И карди Саратакни хъел кутуна ва ада къин къуна хъи, вич секин хъун патал Гъажаран бедендикай са клус хъайитлани атлуда лагъана ва ахпа туба авуна и кардикай Ибрагъимаз ﷺ суъгъбетна. И члавуз Ибрагъима Гъажаран япарай ткевен акъудун Саратаз эмирна гайи къин члур тавун ва кафарат (жерме) тагун патахъай. Ятлани Саратаз Гъажарахъ галаз са къавун кланик яшаммиш жез клан хъанач. И члавуз Аллагъдилай Ибрагъимал ﷺ ада Гъажарни адан хва алай вахтунда Мекка алай пак тир чилел тухун патахъай вагъйу (откровение) атана.

» 5

Къиметлу чирвилерин хазина

Саид Афанди АЛЬ-ЧИРКАВИ

Эвел – ала-тай нумрайра

**Дишегълийриз жуъмя
йикъан куплунал къведай
ихтияр авани?**

Винидихъ къейд авурдай малум жезвайвал, дишегълийривай нисинин куплунын паталай жуъмя йикъан капі авуртла жезва. Нагагъ жуъмядин капі, истеммишзавай жуъредин шартларал амал авуна ийизвай инсанар яз хъайитла, алава капі тавуртлани жеда. Дишегълийри жуъмя йикъан капі авуртла хъсан я.

Пайгъамбарди ﷺ лагъана: «Дишегълий-

риз мисклидиз фин къадагъа ийимир». Атикат тівар алай дишегъли мисклидиз физ хъана, амма ада вичиз мисклидилай квалеле капі авун къулай тирди аннамишайла, капі квалеле ийиз хъана. Дишегълийр патал жуъмя йикъан капі авун ферз туширди авилай я хъи, абур итимар кваті жезвай чкайрал тахъун хъсан яз гъисабзава. Нагагъ мисклида абур патал къилдин чка чара авуна ва аниз гъахъдай чкани итиривай чара авуна къилди яз, шаритди истеммишзавай тегъерда партал алаз хъайитла, жемьтдихъ галаз ийизвай куплунай къвезвай лайихлувилер, ийизвай вязерини чирвилер артухарзавайди фикирдиз къачурла мисклидиз фин абуруз гъикі къадагъа ийи-да? Амма абур квалеле акъвазайтлани садани тахсир кутадач.

» 6

Ашурадин югъ

Ашурадин югъ Мугъаррамдин вацран 10 - югъ я. "Ашура" гаф "ашара" гафунилай арадал къвезва. Араб члалай таржума авурла, "цлуд" лагъай гаф я.

Мугъаррамдин варз мусурманар патал виридалайни пак варз я. Ашурадин юкъуз, гъакіни вилик галай (9-Мугъаррам) ва гуъгуъналлай (11-Мугъаррам) йикъариз сивер къуртла, хъсан я (суннат я). Пайгъамбардин ﷺ гъадисрикай сада лугъузвайвал, Ашурадин юкъуз сив хвейи мусурман ала-тай йисанни къвезмай йисан гунагърикай михъи жезва, Ашурадин юкъуз гайи са твар къван садакъа-дай Аллагъди Угъуд дагъ къван сувабар кхъизва.

Ашурадин юкъуз садакъаяр пайда, мукъва-къилияр ва аялар шадарда, Къуръан клелда ва маса хийирлу квалехар ийида.

Аллагъди цавар, чилер, Арш, Курс, малаикар, сад лагъай инсан - Адам ﷺ гъа и юкъуз халкъ авунва. Эхирзаманни Ашурадин юкъуз жеда.

Адам пайгъамбар ﷺ Женнетдиз гъун ва ада авур хата-дилай гъил къачун Ашурадин йикъл къвезва. Пайгъамбаррихъ галаз алакълалу пара бахтлу вакъияяр Ашурадин йикъл гъалтзава. И юкъуз Нуъгъ пайгъамбардин ﷺ гими дуъньядал яд акъалтайдалай гуъгуънниз Джуди дагъдин къерехрив агудна; Ибрагъим пайгъамбар ﷺ дидедиз хъана; Исани Идрис пайгъамбар ﷺ цаварал хутахна; Ибрагъим пайгъамбар ﷺ мажусийрин цлукай къутармиш хъана; Фиръаван батмиш хъана ва Муса пайгъамбар ﷺ вичин юлдашарни галаз адан хурукай хкатна; Юнус пайгъамбар ﷺ еке балугъдин руфунай азад хъана; Айюб пайгъамбар ﷺ 7 йисуз давам хъайи азардикай сагъ хъхъана; Якъуб пайгъамбар ﷺ вичин рикі алай хва Юсуфахъ галаз са шумуд йисарилай гуърушмиш хъхъана; Сулейман пайгъамбардикай ﷺ пачагъ хъана; Юсуф пайгъамбар ﷺ душтагъдай азадна.

Ашурадин юкъуз клелдай махсус дуъа ава. Ам чна и нумрадин къвед лагъай чина гузва.

АШУРАДИН ЮКЪУЗ КІЕЛДАЙ ДУЪА

Эвел 70 сеферда и дуъа келда:

حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ نِعْمَ
الْمَوْلَى وَنِعْمَ النَّصِيرُ

ТРАНСКРИПЦИЯ:
Хіасбуна-л-Лагъу ва нигіма-ль-вакилу нигіма-ль-мавла ва нигіма-н-насир.

Ахпа 7 сеферда агъадихъ галай дуъа келда:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ نِعْمَ

الْمَوْلَى وَنِعْمَ النَّصِيرُ. سُبْحَانَ
اللَّهِ مَلَأَ الْمِيزَانَ وَفَتَحَ الْعِلْمَ
وَقَبَّلَ الرِّضَى وَزَادَ الْعُرْشَ لَا
عِلْجًا وَلَا فَنَاجًا مِنْ اللَّهِ إِلَّا إِلَهُهُ
سُبْحَانَ اللَّهِ عَزَّذَ الشُّفْعَ وَالْوَتْرَ
وَعَزَّذَ كَلِمَاتِ اللَّهِ النَّامَاتِ
كَلِمَاتِ اسْتَنْتَكَ (نَسْتَلُكَ)
السَّلَامَةَ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ
الرَّحِيمِينَ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا
بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ وَهُوَ حَسْبِي

(حَسْبُنَا) وَنِعْمَ الْوَكِيلُ نِعْمَ
الْمَوْلَى وَنِعْمَ النَّصِيرُ وَصَلَّى اللَّهُ
عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ خَيْرِ خَلْقِهِ
وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ.

ТРАНСКРИПЦИЯ:
Хіасбуна-л-Лагъу ва нигіма-ль-вакилу нигіма-ль-мавла ва нигіма-н-насир. Субхіана-л-Лагъи милъа-ль-мизани, ва мунтагъал гилми ва маблагъа-р-риза ва зината-ль-Гарши ла малжаъа ва ла манжаъа мина-л-Лагъи илла илайгъи. Субхіана-л-Лагъи гіадада-ш-шафгъи ва-ль-ватри ва

гіадада калимати-л-Лагъи-т-таммати куллигъа асълука (насълука)-с-саламата би-рахіматика йа архіама-р-рахіміна ва ла хіавла ва ла къуввата илла биллагъи-л-Гіалийи-ль-Гіазими ва гъува хіасби (хіасбуна), ва нигіма-ль-вакилу, нигіма-ль-мавла

ва нигіма-н-насир. Ва сала-л-Лагъу гіала саййидина Мухіаммадин хайри халкъигъи ва гіала алигъи ва сахібигъи ажмагін. **Къейд.** Эгер дуъа жемятдихъ галаз санал ийиз хъайитіа, скобкайра ганвай гафар келда.

КапI авурдалай къулухъ келзавай азкаррин лайхлувилерикай

Агъмад-гъажи АБДУРАШИДОВ
собкор
mr-omarov@mail.ru

Ибн Аббасалай агакънавай гъадисда лугъузва хъи, Аллагъдин Пайгъамбардал ﷺ гъеле чан аламайла, ферз тир капI авурдалай къулухъ, адет тирвал, ван акъатдайвал кевиз азкарар келдай (Аллагъ рикел гъидай). Ибн Аббаса лагъанай: «Ва и азкаррин гафарай заз капI авуна куътягънавайди чир жедай» (Бухари)

Гъакъикъатдин гъадисда лугъузва: "Ни капI авурдалай къулухъ пуд сеферда: «Астагъфиру-л-Лагъа-л-лази ла илагъа илла гъува-ль-хіайя-ль-къайюма ва атубу илайгъи» лагъайтIа, Аллагъди адан вири гунагърилай гъил къачуда, гъатта абурун къадар гъуълел алай кафарин къадарда къванбур яз хъайитIани» (Ибн-Аби-Шайба, Хаким, Тирмизи).

Аллагъдин Пайгъамбарди ﷺ капI авурдалай къулухъ пуд сеферда истигъфар келдай ва ахпа лугъудай: «Аллагъумма анта-с-саяму ва минка-с-саяму табаракта я За-ль-джалали ва-ль-икрам». (Муслим, Тирмизи, Насаи).

Анас ибн Маликалай агакънавайвал, Аллагъдин Пайгъамбарди ﷺ капI авурдалай къулухъ эрчи патан гъилелди вичин пел михъна хъиз лугъудай: «Бисми-л-Лагъи-л-лази ла илагъа илла гъува-р-Рахіману-р-Рахіим, Аллагъумма азгъиб гланни-ль-гъамма ва-ль-хузна» (Табарани).

Муаз бин Жабал агакъарайвал, Аллагъдин Пайгъамбарди ﷺ адан гъил къуна ва лагъана: «Я Муаз! Аллагъдал кин хъурай, заз вун кIан я, Аллагъдал кин хъурай, заз вун кIан я. За ваз веси тазва, вуна гъар са купунилай къулухъ лагъ: «Аллагъумма агIинни гIала зикрика ва шукрика ва хIусни гIибадатик (а)» (Абу-Давуд).

Абу-Саид аль-Худриди агакъарайвал, бес Расуллагъди ﷺ лагъанай: «Ни капI авурдалай къулухъ кIвачер яргъи ийидалди ва са нив ятIани рахадалди вилик цIуд сеферда: «Ла илагъа илла-л-Лагъу вахIдагъу ла шарика лагъу, лагъу-ль-мульку ва лагъу-ль-хIамду, юхIийи ва юмиту, биядигъи-ль-хайру ва гъува гIала кули шайъин

къадир», гъар са и келимадай ахътиндаз Аллагъди цIуд суваб кхъида ва цIуд гунагъдилай гъил къачуда, цIуд дережадин хкажда ва абуру ахътинди шайтIандивай, кутуг тавур краривай хуъда ва гъар сад Исмаил пайгъамбардин ﷺ несилрикай тир са лукIраз азадвал гайидав гекъигда» (Тирмизи, Абдураззакъ).

Мугъира бин Шуъбадилай агакъна: «Гъар са ферз тир купунилай къулухъ

Мугъира бин Шуъбадилай агакъна: «Гъар са ферз тир купунилай къулухъ Аллагъдин Пайгъамбарди ﷺ лугъудай: «Ла илагъа илла-л-Лагъу вахIдагъу ла шарика лагъу, лагъу-ль-мульку, ва лагъу-ль-хIамду, ва гъува гIала кули шайъин къадир. Аллагъумма ла манигIа лима агIтайта, ва ла мугIтия лима манатIа, ва ла янфагIу за-ль-джадди минка-ль-джадду» (Бухари).

Аллагъдин Пайгъамбарди ﷺ лугъудай: «Ла илагъа илла-л-Лагъу вахIдагъу ла шарика лагъу, лагъу-ль-мульку, ва лагъу-ль-хIамду, ва гъува гIала кули шайъин къадир. Аллагъумма ла манигIа лима агIтайта, ва ла мугIтия лима манатIа, ва ла янфагIу за-ль-джадди минка-ль-джадду» (Бухари). Абдуллагъ бин Зубайра агакъна-

(яни къенамазди Женнетдиз фида – ред.)» (Табарани).

Укъба бин Амира лагъанай: «Аллагъдин Пайгъамбарди ﷺ гъар са купунилай къулухъ заз «аль-Фалакъ» ва «ан-Нас» («Къуль агIузу бираббил-фалакъ» ва «Къуль агIузу бираббин-нас») сураяр келун эмирна» (Тирмизи).

Абу Гъурайрадилай агакънавай гъадисда лугъузва: «Са сеферда Пайгъамбардин ﷺ патав адан кесиб асгъабар атана ва лагъана: «Девлетлу мусурманар вири жуъредин къакъан дережайрив агакъда. Абуру чна хъиз капI ийизва ва чна хъиз сивер хуъза ва идалай гъейри абурухъ мадни са дережа ава – девлет хъун, адан куъмекдалди абуру гъаж, умра ийизва, садакъа гузва». Аллагъдин Пайгъамбарди ﷺ абуруз жаваб гана: «Квелей вилик акатнавайбурув гъикI агакъариз жедатIа лугъудани? Квелей къулухъ атайбурувайни квев агакъариз жедач ва куън куъ арада авайбурулай виридалайни хъсанбур, артуханбур жеда, нагагъ абуру куъне хъиз тавуртIа. Гъар са купунилай къулухъ къанниципуд сеферда лагъ: «Субхіана-л-Ллагъ», «Аль-хIамду ли-л-Ллагъ» ва «Аллагъу акбар» (Бухари).

Зайд бин Аркамадин бубадилай агакъарна, бес Аллагъдин Пайгъамбарди лагъана: «Ни гъар са купунилай къулухъ пуд сеферда: «Субхіана раббика рабби-ль-Гіиззати гIамма ясифун(а), ва саямум гIала-ль-мурсалин(а), ва-ль-хIамду ли-л-Лагъи рабби-ль-ГIаламин» лагъайтIа, ахътиндал жариб («Жариб» яргъивилин къадар, саки 1500 м2), вири жуъредин лайхлувилер агакъда. (Абу-Нуайм, Табарани).

Гъакъикъатдин гъадисда лугъузва: "Ни капI авурдалай къулухъ пуд сеферда: «Астагъфиру-л-Лагъа-л-лази ла илагъа илла гъува-ль-хіайя-ль-къайюма ва атубу илайгъи» лагъайтIа, Аллагъди адан вири гунагърилай гъил къачуда, гъатта абурун къадар гъуълел алай кафарин къадарда къванбур яз хъайитIани» (Ибн-Аби-Шайба, Хаким, Тирмизи).

Эдеблувал вуч я ва гунагъ вуч я?

Гунагъ ва хъсан крари къанажагъдин (психикадин) ва бедендин сагъламвиллиз ийизвай таъсир

И темадай за машгъур психиатр, общественный деятель, медицинадин илимрин кандидат, Дагъустандин медицинадин академиядин психиатриядин кафедрадин доцент Хасмугъаммад-гъажи Абукарарова галаз суьгъбет авун къетна.

- Гъурметлу Хасмугъаммад-гъажи, са сеферда Пайгъамбар-дивай хабар къуна: «Эдеблувал вуч я ва гунагъ вуч я?» Ада жаваб гана: «Эдеблувал - им хуш къилих я, гунагъ - им риклик гъалаба кутазвай шей я ва амайбурукай адаз хабар хъана таклан къвалах я». Куьне и гъадисдиз гъихътин баян гудай?

- Пайгъамбарди чехи камаллувилелди амайбурувай еке томар къхена тагуз жедай жавабар къве гафуналди гудай. Малум тирвал, тахсиркарвал авурла, къил къилел алай инсандин къанажагъдиз таъсирзава ва адан деринвални гзаф шартларилай аслу жезва: Аллагъдихъай киче хъунилай, савадлувилин дережадила, авунвай тахсиркарвилилин заланвилелай ва масабурулай. Вири ибур, гъелбетда, алай аямдин илимди тестикънавайбур я.

- Гунагъ сеbeb яз инсандин риклик акатзавай гъалаба квелай гатумзава. Квевай им са гъикл ятлани ачухариз ва адан гъавурдик кутаз жедини?

- Аллагъди, аквадай гъаларай, Вичи халкъ авунвай гъар садан рикле хъсанвилилин гъакъиндайни тайин тир программа тунва ва гунагъ кар ийидайла, им гъа виликди Аллагъди тайинарнай, рикле тунвай программатив саклани къазвач, гъавилай инсандин риклик гъалаба акатзава, маса гафаралди лагъайтла, нервийринни психикадин къайда члур жезва.

- Куь жавабди тестикъзавайвал, хъсанвилииз Къуръанда ва гъадисра «магъруф», яни «малум тирди, чизвайди», гунагъ кардиз «мункар» («инкар ийизвайди») лугъузва. Вучиз хъсан кардиз малум кар лугъузва?

- Фикирзавайвал, им инсаниятдин тлебиатдиз, ада Аллагъди тунвай программатиз малум я. Месела, компьютердиз вичиз малум тушир файл вегъейтла, ада ам къатлудач – ингъе квез малум туширди!

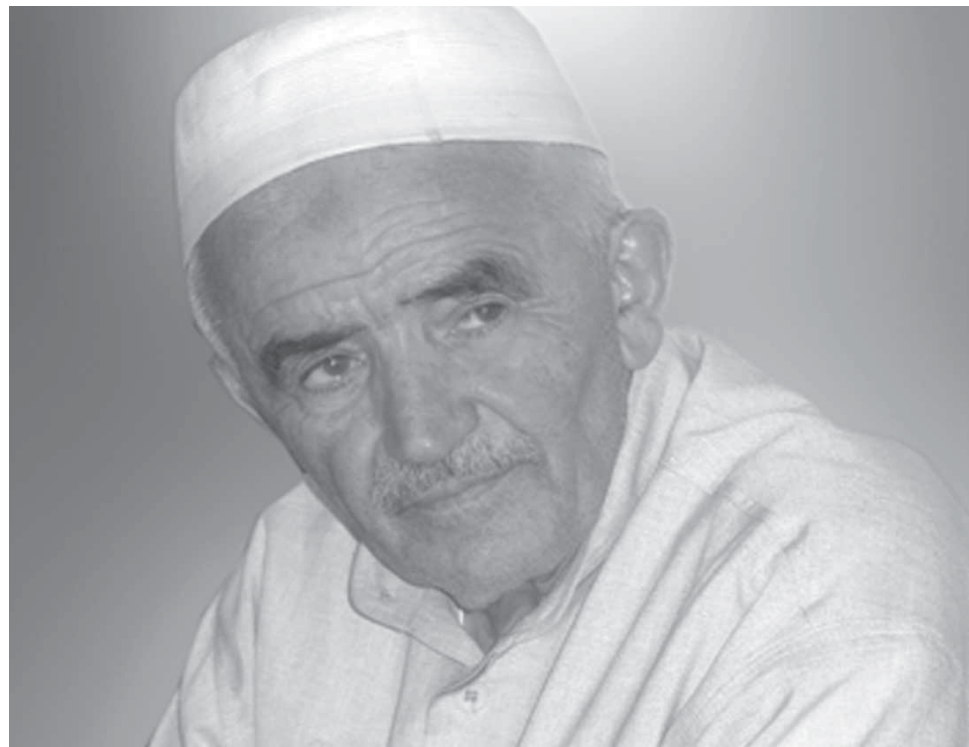
- Гунагъдинни инсандин «риклин секинсузвилилин» арада гъихътин тафават ава?

- Фадлай малум я, гунагъ кардин бинеда нервияр къайдадикай хкатуни гъерекат ава, адалай къулухъ психика-

дин ва гъаклини соматический азарар арадал гъизва.

- Яни нервияр къайдадикай хкатуни ихътин пис нетижайрал гъизватла, хъсанвал авуни инсан хушбахтлу авун мумкин я?

- Дугъриданни, маса кас шадар авуни инсан сагъар хъийида ва адан уьмуьрни яръги жезва, амма маса кас пашман авуни лагъайтла, къарши тереф арадал гъида. Гъавилай Батлудай тир машгъур шейх Саду-гъажиди лагъанай, ферз тир диндар крарилай алатайла мусурмандин рикл шадар авунилай хъсан кар авач.

- Куь тежрибадал асаслу яз диндар ва дин гъачирбурун арада тафават тваз жедини?

- Лагъайтла жеда, диндал клеви ксарин арада чи пациентар тимил ава. Неврологиядинни психиатриядин азарин бинеда гзаф дуьшуьшра инсанрин гунагъар авуни сеbebар ава ва абур хъанвай кардал рази жезвач, чпивай са затни дегишариз тежедайди чизватлани. Диндал клеви туширбурухъ «Аллагъдин къадар» лугъудай къиметлу терефдин къилих жезвач. Яни динда имандин ругуд лагъай шартл тир Аллагъдин къадар къилиз акъудуни, яни адахъ клевелай инанмиш хъуни ва вири адалай аслу тирди аннамишуни са жуьрединни секинсузвал арадал гъидач.

- Статистикади тестикъарзавайвал, инанмиш туширбур гзаф начагъни жезва ва фад рекъинни ийизва, инанмишбур лагъайтла, лап тимил начагъ жеда ва фад сагъни хъжеда, яръгалди яшаммиш жезва. И кардин гъакъин-

Эгер аял исламдин къанунрал бинеламиш тахъана чехи хъанватла, гъарамдалди акъалтнатла, яни «Исламдин зайиф цлир» пучда ва инсан адаз хас тушир исламдиз акси программадал бинеламиш хъана чехи жеда.

дай илимди вуч лугъузва?

- Месела, багъридан ажал. Гъар гъи кас патал хъайитлани им зурба бедбахтвал я. Инанмиш инсанди и карлап къезилдиз къабулзава, им Аллагъдин къадар тирди чизвайвилай, вичивай са затни дегишариз тежедайдахъ инанмиш тирвилай. Ам инанмиш я, вични мукъвара адахъ галаз и дуьньядай хъфида ам аквадай чкадиз

ди канвай, гъакл чехи жеда. Нагагъ аял члавалай ада капл ийизватла, гъалалди незватла, имандин тар мягъкемди жеда – инсанди исламдин программадал асаслу яз дуланажагъ кечирмишда, къвалахда, ана лагъайтла тахсиркарвилериз чка авайди туш. Эгер аял исламдин къанунрал бинеламиш тахъана чехи хъанватла, гъарамдалди акъалтнатла, яни «Исламдин зайиф цлир» пучда ва инсан адаз хас тушир исламдиз акси программадал бинеламиш хъана чехи жеда. Яни Исламдин сес атлуда ва и вахтунда гунагъ карни тахсиркарвал сад тирвилай ам паталди адетдинбуруз элкъведа ва им адан яшайишдин къайда жеда.

- Акъул инсандин хуьзвай чкайрикай сад я. Яни акъул тимил хъуни ва ам члур хъуни, им эгер инсандилай вичелай аслу яз хъайитлани, адан крар гунагъбуруз элкъвезва. Вучиз инсандин акъул, къанажагъ ихътин къиметлугур яз гъисабзава?

- Исудалдиз гъар гъи касди хъайитлани жаваб гуда: къилин мефтледин гуьзчивал тухузвай хам алудайла, ам ичкидални бейгъушдалди тилисимда турла, яни инсан гъайвандин дережадиз аватзава ва бязи вахтара ам гъайвандилани физва. Яни ичкидинни бейгъушдин таъсирдик квайла инсанди гъатта вагъши гъайванри чпи чпиз тийидай хътин крар ийизва! Ва гъавилай исламди михъи ва тлебии динди хъиз, акъул камалдиз еке къимет гузва ва ам кваз такъурла инсан жазаламишни ийизва.

- Рагъаклидай пата гъардахъ чпин хсуси психоневролог хъун са муддиз элкъвенва ва вацра са сеферда хъайитлани адан патав физва. Чаз, мусурманриз, гъелелиг и кардикай хабар авач. Вучиз?

- Психоневролог - им, сифте нубатда, жуван рикле авайди лугъун, ичирун я. Мусурмандихъ и кар авуни лазимвал авач, гъикл хъи, ада йикъа вад члавал вичин Халикъдихъ галаз суьгъбетзава. Гъакли шейхери йифен пуд паюнай эхиримжида къарагъна Аллагъдихъ галаз суьгъбет авун меслят къалурзава. Идаз мунажат лугъузва. Мадни, гъатта Къуръандин виридалайни гъвечли суради инсандин рикл, руьгъ секинарзава. Рагъаклидай пата и кардин гъакъиндай ам тестикънавай са къадар илимдин ахтармишунар тухванва. Голландиядин алим Ван дер Ховена гъатта, «Аллагъ» лагъай гъа са гафуни нервийрин къурулуш секинарзавайди субутнава. Ва гъавилай инанмишбуру психоневрологриз такъатар харжзавач.

- Эхирдай квез вуч лугъуз кландай?

- Куь дин мягъкемара ва Исламдал бинеламиш хъана яшаммиш хъухъ ва анжах и члавуз куьн садрани чун хътин духтуррин къилив куьмек кланз къведач.

- Жавабрай чухсагъул. Квехъ агалкъунар хъурай!

- Аллагъди, аквадай гъаларай, Вичи халкъ авунвай гъар садан рикле хъсанвилилин гъакъиндайни тайин тир программа тунва ва гунагъ кар ийидайла, им гъа виликди Аллагъди тайинарнай, рикле тунвай программатив саклани къазвач, гъавилай инсандин риклик гъалаба акатзава, маса гафаралди лагъайтла, нервийринни психикадин къайда члур жезва.

Зайнаб бинту Жакша (Пайгъ-амбардин ﷺ папа) агакъарайвал: «Са сеферда Аллагъдин Пайгъ-амбар ﷺ зи патав лап кичи кваз атана. Ада лагъана: «Аллагъ-дилаи гъейри маса аллагъ авач! Чпи мукъва ийидай пис-вилерай арабрал хажалат ала (инал Пайгъамбарди ﷺ фикир-да Усман яна кынигы авай ва абуру мукъвал вахтара гъа икI авунай). Къе Яъжуж ва Маъжуж кIеви авунвай парудилай ингъе икъван чка ачух хъана ва Пайгъ-амбарди ﷺ тупIаралди элкъурна къалурна. И чIавуз за хабар къуна: «Я Аллагъдин Пайгъамбар! ﷺ Мегер чуни рекъидани? Чи арада михьи инсанарни ава эхир». Пайгъамбарди ﷺ жаваб гана: «Эхъ. Чалкечирвални явал артух хъайила».

Яъжужни Маъжуж – ибур къве халкъдин тIварар я. «Яъжуж» ва «Маъжуж» тIварар «ажиж» келимадилаи атанва, яни «кызгын, явлу цIай» лагъай чIал я. Абурун несила Яфис ибну Нугъакай я. Яъжуж ни Маъжуж пуд жуьрединбур жеда:

- садбур чIехи буйдинбур;
- мукъубур гъаркъувилелни яргъи-

Яъжуж ва Маъжуж

вилел гъалтайла сад хътинбур;
- пуд лагъайбур чIехи япар алай гъвечибуру, са яб абуру чпин кланик кутада, мукъудак винелай вегъена клев жеда.

Къуръанда «аль-Кагъф» тIвар алай сурада 92-далай 100-аятра Зуль-къарнайн Аллагъдин ﷺ эмирдалди сиягъат ийидай вахтунда Туьркиядин къве чIехи дагъдин, бязи делилралди Армениядинни Азербайжандин, патарив гвай халкъарал гъикI агакънайтIа суьгъбетзава. И халкъди Зулкъарнаивай чеб Яъжуждикайни Маъжуждикай хуьн тIалабнай. Абуру адавай и халкъар къве дагъдин арада клевирун тIалабнай ва идай гъакъини гудайдакIа лагъанай, амма ада гъакъи къачунач ва абуруз куьмек гун патал.вичиз

къве дагъдин къерехривай цана. НетIжада Яъжужни Маъжуж тIвар алай халкъар гъа ина клевирна амукъна.

Пайгъамбардилаи ﷺ агакънава:

Пайгъамбардилаи ﷺ агакънава: «Абуру чеб клевирнавай чкадай гъар юкъуз эгъуьнзава». Абуру инай Дажал къена секин хъайидалай къулухъ экъечIа. Абуру чпин вилик акатай гъар са шей тергда - я яд, я набататар тадач. Абуру вири гъайванар неда. Абурун арада инсандин як недайбур ва иви хъвадайбурни жеда.

Аллагъди ﷻ ганвайди бес я лагъана. Ада гзаф къадар ракъ кIватIун эмирна, ахпа ам цIурурна. ЦIурурнавай ракъ и

«Абуру чеб клевирнавай чкадай гъар юкъуз эгъуьнзава». Абуру инай Дажал

Мугъаммад-гъажи Мегъамедов
ДУМД-дин экспертний отделдин къуллугъчи

къена секин хъайидалай къулухъ экъечIа. Абуру чпин вилик акатай гъар са шей тергда - я яд, я набататар тадач. Абуру вири гъайванар неда. Абурун арада инсандин як недайбур ва иви хъвадайбурни жеда.

Бязи риваятра лугъузва: «Чпелай гуьгъуьниз агъзур касдин несила тун тавуна абурукай садни рекъидач».

Инсанар патал виридалайни четин и вахтунда Халикъди ﷻ Исадиз вагъу гуда, ТIур тIвар алай дагъда къутармиш хъун патал. И вахтунда Исади ва адан тереддарри Аллагъдивай ﷻ куьмек гун патархъай тIалабда. Аллагъдини ﷻ абурун тIалабунар къилиз акъудда ва цаварилай абурал куквар къурда. Абуру вири рекъидач. Иса ва адан тереддар дагъдилаи эвичIа. Вири чилел абурун мейитрин эхиз тежедай хътин ни гъатда. И вахтунда Иса ва адан тереддарар Аллагъдихъ ﷻ элкъеведа. Ва Аллагъди ﷻ абурун тIалабунриз жаваб яз къушар рекъе твада, чил мейитрикай михьи авун патал. Мадни Аллагъди ﷻ чилел абурун чиркерикай амукъайрикай михьи авун патархъай марфар къурда. Ахпа чилел цIийи къилелай набатар экъечIа ва чил вичин виликан гъалдиз хкведа.

ШАРИАТДИН МЕСЭЛАЙРА ВАГЪАБИТРИН ЯГЪАЛМИШВАЛ

Къурамугъаммад-гъажи Рамазанов

Эвел – алатай нумрайра

ТIАРИКЪАТДИХЪ ГАЛАЗ АЛАКЪАЛУ МЕСЭЛАЯР

Суал: ТIарикъат исламдин рехъ я лагъана тестикиариз жедали?

Жаваб: Жеда. ТIарикъатди Аллагъ ﷻ мукъвал-мукъвал рикIел гъиз,

вири къуд мазгъабдин алими тестикиарзава: «Халисан руьгъдин муаллимдин-несигъатчидин (устаз) патав фин гъар са мусурмандин буржи я».

Суал: Са бязибуру лугъузва хьи, Аллагъ ﷻ гъисаб тухуна (счет) игътияж авачирди я, гъаниз килигна теспягъарни герек авай шейэр туш, им бидъа я. Ибур дуьз гафар яни?

Жаваб: Ваъ, дуьзбур туш. Гъар са

тавунмаз ксудачир. Гъаниз килигна, вуч тафават ава квелди теспигъ авунатIа – теспягъралди, къванералди ва я цIилинал авунвай тIваларалди.

дуьа) къабул авун патал куьмек кланз элкъевезва». Амма са бязи-буру и дуьа клелун ширк я лугъуз тестикиарзава. ИкI дуьз яни?

Вири къуд мазгъабдин алими тестикиарзава: «Халисан руьгъдин муаллимдин-несигъатчидин (яни устаздин) патав фин гъар са мусурмандин буржи я».

Пайгъамбардиз ﷺ салаватар гъиз куьмек гузва, ам и крада гъевеслу ийизва, ахлакъдин хъсан ерияр арадал гъизва.

Къуръанда лагъанва (мана):

«Бахтлу кас ам я хьи, вичин нефс (къадагъадивай) михьи авунвайди» («аш-Шамс» сура, 9- аят).

ТIарикъат исламдин рехъ туш лугъузда Къуръандизни Суннадиз аксивалзава.

Суал: Устаздин (духовный наставник) патав фена адавай вирд (тапшуругъ) къачун чарасуз яни?

Жаваб: Азарлудаз духтурдин патав финин гъихътин чарасузвал аватIа, гунагъ крар ийизвайбурузни устаздин патав фидай гъахътин чарасузвал ава.

Къуръанда лагъанва (мана):

«Вуна Захъ чин элкъурнавай хъсан ксарин рехъ яхъ» («Лукъман» сура, 15- аят).

Мадни (мана): «Куьн халис гъакъикъат гвай ва гъахълу (сиддикъ) ксарихъ галаз хъухъ» («ат-Тавба» сура, 119- аят).

Винидихъ лагъанвайдал асаслу хъана

хийир арадал гъизвай шей вич хийир я. Аллагъдин Пайгъамбардиз ﷺ ибадат лап тIимил-тIимил авуртIани, ам акъваз тавуна, датIана авуна кландай. Айшадилай ﷺ чал Бухариди агакъарнавай гъадисда гъа икI лугъузва. Теспягъри зикр авун рикIел хкизва, гъар юкъуз зикр, салават клелиз, тасбигъ ийиз ва гъа и крар датIана къилиз акъудиз куьмек гузва. Гъаниз килигна теспягъри Аллагъдиз ﷻ хуш крар къилиз акъудиз куьмек гузва.

Теспягъар ишлемишун бидъа туш. И кардин гъакъиндай ат-Тирмизиди, Абу Давуда ва Саъд бин Аби Вахъкъаса (къуй Аллагъ абурулай рази хъурай) агакъарнавай гъадисдини шагъидвалзава: «Дишегълийрикай сада теспигъ ийидайла къванер ва я цилер ишлемишдай». И кар акур Пайгъамбарди ﷺ им бидъа я лагъаначир.

Имам Агъмада хабар гузвайвал, машгъур асгъабрикай сад хъайи Абу Гъурайради ﷺ теспигъ ийидайла къве агъзур тIвал алай цIил ишлемишдай. Ам йифиз къве агъзур сеферда теспигъ

Са шакни алачиз, Аллагъ ﷻ Вич гъисабда игътияж Авачирди я. Амма и кар чун патал герек я, теспигъдин, зикирдин къадар югъ-къандавай тIимилар ваъ, артухарун патал. Аллагъдин Пайгъамбарди ﷻ вичи талукъ къадар теспигъар ийидай, месела, 33 сеферда. Са бязи теспигъар ада 7, 10 ва 100 сеферда ийиз тадай.

Гила чна Пайгъамбардивайни ﷻ «Аллагъдиз гъисабар герек авани?» лагъана хабар къадани?

Суал: Шейхери чпин мюридриз ихътин дуьа ийиз чирзава: «Я устазар! Зун квехъ Аллагъдихъ ﷻ зун (зи дуьа) агакъун ва Ада ﷻ зун (зи

Жаваб: Ваъ, дуьз туш. Гъакъикъатдин устазри гъич садрани инсанриз Шариятдив къан тийидай шейэр чирдач. Устазри чпин мюридриз чирзавайдаз тавассуль лугъуда. Гъа ихътин тавассуль Пайгъамбарди ﷻ са буьркъуь касдизни чирнай. Ада буьркъуьдаз икI тIалаба лагъанай: «Я Мугъаммад! Зун вун арачи (посредник) яз жуван дерди-бала гваз (вилер экв хтун патал) Аллагъдихъ элкъевезва. Я Аллагъ! Адан куьмек зун патал къабул ая». Им вири ктабра гъизвай гъакъикъи гъадис я.

КъатIама

Пайгъамбаррин тарихдай

1 « Ибрагъим ﷺ вич лагъайтла, Саратахъ галаз амукуьн патал вагъйу атана.

Деведиз пар яна ва чарасуз лазим тир шейер къачуна Ибрагъим ﷺ рекъе гъатна. Ада вичихъ галаз Гъажарни хва Исмаил ﷺ къачуна ва вич элкъвена кхведалди Сарат Шамда туна. Тайин тир чкадал агакъайла, Ибрагъима ﷺ Гъажаразни вичин хциз яшаммиш хъун патал кума хътинди авуна ва абур я инсанар, я цадай чилер, я яд авачир хътин чкадал туна.

Ибрагъим ﷺ чеб инал туна элкъвена хъфиз акурла Гъажараз адаз вичин гъалдикай шикаят ийиз клан хъана, амма ахпа лагъана: «Нагагъ Аллагъди ваз зун инал тун эмирнатла, Аллагъдин къадардал рази хъана кланда». Ибрагъима ﷺ адаз лагъана хъи, бес ихътин эмир ава ва ам рази хъана Ибрагъимаз ﷺ бахтлу рехъ хъунин алхишна. Хъфидалди вилик Ибрагъима ﷺ Аллагъдивай и чка пак тир, инсанар къведай чкадиз элкъвурун тлалабна. И гъалда вичин пабни таза хурудихъ галамай аял туна ам элкъвена Шамдиз хтана. Дидединни баладин тлуьн ва яд куьтягъ хъана. Аял цихъ къанихъ яз ишехъиз гатлума. И вахтунда Гъажар цин суракъдиз рекъе гъатна. Ам Сафа тепедал хкаж хъана. Инай са затни жагъун тавурла ада патав гвай Марва тепедихъди тади къачуна. Цин суракъда, Аллагъдиз са къатди тлалабиз ам и къве тепедин арада санай саниз катиз, гъерекатда хъана. Ирид сеферда ик къве тепе атладалай къулухъ адаз Аллагъдила эмир атана, гуя адан тлалабунрин ван агакънава, вичин аялдин патав рекъе гъат хъувуртла жеда. Ада вичин хцин патав гъерекатна ва Исмаилан ﷺ къвачерикай цин чешме гадар жезвайди акуна. Яд Жибрил ﷺ малаикди къвач эцягъай чкадал пайда хъана ва гъавилияй адаз «Ракзат Жибрил» лугъузва. Цин ван гарун ванциз ухшар тир ва Гъажара риклик гъалаба кваз гъарайна: «Зам-зам, я мубарак!» («Акъвас-акъвас, берекатлуди!») И вахтунда цин гурлу ван атлана ва ам секиндив са чкадал акъвасна, гуя са гъвечли вир арадал атана. Аллагъдин берекат алай и ци вири чандиз лазим тир истемешунар къилиз акъудзавай: къанихвал алудзавай, каш атлузвай. Ик, Гъажарни Исмаил ﷺ Аллагъдин регъимди хуьзвай.

Идалай къулухъ гъарамдин чиле-

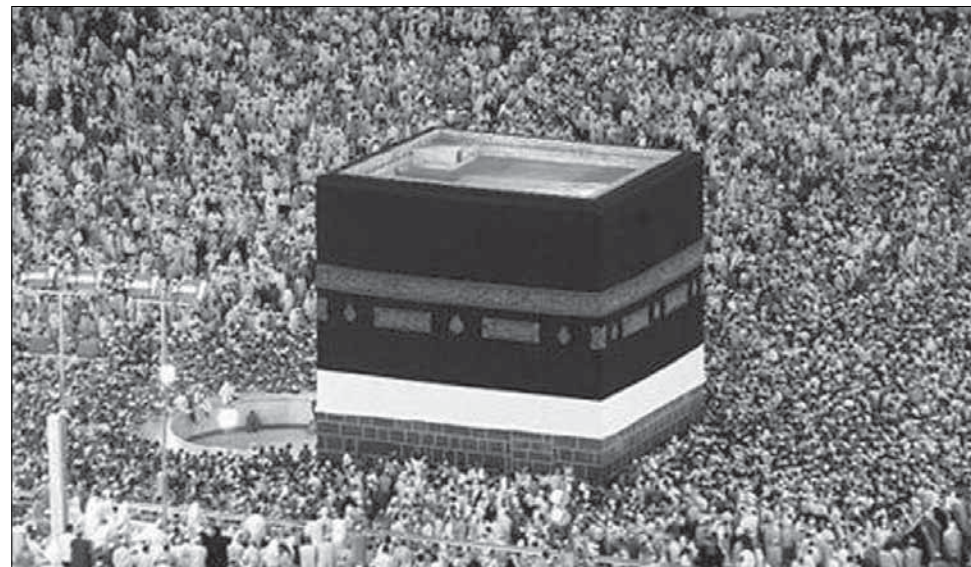
Тлаваф ийизвай гъар сада михъи рикелди, сунна яз, адан вилик сужда ийизва ва адак гъил хклуьна темен гузва. И кар чпиз лазим тушиз гъисабзавайбурун гъакъиндай чавай са затни лугъуз жедач. Чи девирда сужда авуна Гъажару-ль-Асваддиз темен гун гзаф къадар зияратчияр хъун себеб яз четин жезва, гъавилияй къванцихъ гъил элкъвурна ишара авуна гъа гъилиз темен гузва. Ик ийизвай вахтунда чна сунна къилиз акъудзава.

рал цихъ къекъезвай арабрин хузаатар твар алай тайифаяр пайда хъана. Тепейрикай садан куклушдила абуроз нуьквер къватл хъанвай чка акуна ва ахътин фикирдал атана хъи, инал яд хъун мумкин я. Чешмедал агакъайла хузаатариз Гъажарни адан хва яшаммиш жезвай къвал акуна. «Им нин чешме

я?»- хабар къуна абур. «Аллагъди ам зи хсусият авунва!»- лагъана шаддиз Гъажара. Тайифадин векилри адавай чеб и чешмедин патарив тун тлалабна ва чпин мал-деветдикай адазни пай гудайдакай лагъана. Абур меслят хъана. Ик, Меккадин бине арадал атана.

Исмаил ﷺ акъулбалугъвилев агакъайла, ам хузаатрин тайифадикай тир дишегълидал эвленмиш хъана ва абуркай арабрин бине кутурбур хъана. Исмаилаз ﷺ «Абу аль-Араби» - яни арабрин буба лугъузва.

Са сеферда вичин хцел къил чуьгун патал Ибрагъим-Халил Меккадиз атайла, адаз вичин хва къвале жагъанач, ам гъурче авай. Хцин папа ам хушдиз къабулнач ва гъич са хуш келимани адаз лагъанач. Ибрагъима ﷺ вичин сусаз хцел салам агакъарун тлалабна ва лагъана хъи, къуй ада вичин варарин дестекар дегишрай. Им адал агакъарна Ибрагъим ﷺ вич авай чкадиз

хтана. Исмаил ﷺ гъурчай къвализ хтайла, папа вичин гъуьлел сирийви мугъмандин аманат (меслят) агакъарна. Адан ихтилатрай Исмаилаз ﷺ атай мугъман вичин буба тирди ва адаз вуч лугъуз кланзавайди ятла гъасятда чир хъана ва ам вичин папахъ галаз чара хъана, гъатта йифиз къвале тунач. Цийи къилелай эвленмиш хъхъуналди ада вичин бубадин меслятдал амал авуна «варарин дестекар» дегишна.

Мад сеферда атайла Ибрагъимаз ﷺ вичин хцин къвале са гъуьзел гъуръуь акуна. Ада мугъман хушдиз къабулна ва гъар са тлалабун къилиз акъудиз гъавалат хъана, вичин гъуьл гъурче авайдакай лагъана. Адан ихтилатар,

жавабар хуш жедайбур тир. Ибрагъимаз ﷺ ам берекатлу дишегъли тирди чир хъана. «Куьн квелди дуланмиш жезва?»- жузуна Ибрагъима ﷺ. «Чаз вири бес жезва, як, нек, зам-замдин целди къарихвал алудзава ва ам чаз Гайидазни шукур гъизва», - лагъана ада. Ибрагъима ﷺ абурун ризкъи-

дихъ берекат кутун патал Аллагъдивай тлалабна. И дуьадила къулухъ абурухъ къуьлуьн са твар къванни авайтла, абур ва гъатта вири дуьнья гъадални тух жедай. И сефердани Ибрагъим ﷺ Исмаилал ﷺ вил алаз акъвас тавуна хъфена. Хъфидайла ада вичин сусавай хцел салам агакъарун тлалабна ва варарин дестек дегишар тавун меслят

Квал хкажун лазим тирдакай лагъана. Зияратчияр абурун хъсан крабри Суд-дувандин юкъуз терезрин хел заланардайвал вад дагъдила къванер гъун эмирна: Тпуру Сайнаъ, Тпуру Зайтаъ, Лубнан, Жудий ва Гъираъ. Лагъайвал ик авуна.

Ибрагъима ﷺ Аллагъдиз муьтлуьгъ яз Халикъдин Квалин бине эцигиз

Аллагъдин Квал хкажайдалай къулухъ, Аллагъди иниз виридаз атун эвер гун эмирна ва Ибрагъима ﷺ и эвер гун виридаз ван жедайвал авуна: Магърибдани (рагъаклидай патта) ва Машрикдани (рагъ экъечидай патта). Ва Халикъдин алапат яз вири инсанрин заррайри, чпи гъаж авун къисмет хъанвайбуру и эвер гуниз «лаббайка»-далди» жаваб гана. Нин заррайри Ибрагъимаз ﷺ жаваб ганатла, абур гъаж авун садавайни акъвазариз жедач, манивал гуз жедач.

къалурна. Исмаилани ﷺ гъа бубади лагъайвал авуна.

Йисар алатайла Ибрагъимаз ﷺ мадни вичин хва акъвас клан хъана. Ада Саратавай вичиз рекъе гъатдай ихтияр

гатлума. Исмаила ﷺ адаз куьмек гузвай, къванер вугузвай, эцигдай къариш ийизвай. Са сеферда Ибрагъима ﷺ и эцигунал машгул тир вахтунда, Абу Къубайс дагъдихъай сесинин ван акъатна, ада икъван йисарин къене Ибрагъим патал тунвай шей атана вахчун эмирна.

Ибрагъим ﷺ дагъдиз хкаж хъана. Ам ахъа хъана ва адаз Чулав къван акуна, ам ана Нуьгъа ва я Жабраилди ﷺ чуьнуьхнавай. Ибрагъима ﷺ ам къачуна ва «Рукну-ль-Ямани» (Кябедин Йемендин пипле) туна. Адаз «Ядуллагъи фи-д-дуьнья» (и дуьньяда Аллагъдин гъил, къудрат) лагъай баркаллу твар гана.

Тлаваф ийизвай гъар сада михъи рикелди, сунна яз, адан вилик сужда ийизва ва адак гъил хклуьна темен гузва. И кар чпиз лазим тушиз гъисабзавайбурун гъакъиндай чавай са затни лугъуз жедач. Чи девирда сужда авуна Гъажару-ль-Асваддиз темен гун гзаф къадар зияратчияр хъун себеб яз четин жезва, гъавилияй къванцихъ гъил элкъвурна ишара авуна гъа гъилиз темен гузва. Ик ийизвай вахтунда чна сунна къилиз акъудзава.

Вичихъ авай къуватриз килигна ни и сунна къилиз акъудайтла, лугъузвайвал, Гъажару-ль-Асвадди Суд-дувандин юкъуз ахътиндан гъакъиндай шафаат ийида. Ва гъакни лугъузвайвал Магъшардин юкъуз виридаз чпин тереф хуьнин лазимвал авайла Гъажару-ль-Асвад шагид яз жеда.

Чи буба Адам ﷺ Женнетда авай вахтунда, Аллагъди ﷻ адан патав ам хуьн патал малаик эцигна. Адам ﷺ ризкъидин тарцин патав агатайла, ам хуьзвай малаик Адамакай ﷺ яргъаз катна. Амма Халикъ адаз Регъимлувилелди килигна. Малаик регъуьвилей къванциз элкъвена.

Адам ﷺ ягъалмиш хъана ризкъидин тарцин емишрикай тлуьна лугъуз Женнетдай акъудайла, ада вичихъ галаз и къванциз элкъвей малаикни къачуна. А члавуз ам вилерин ишигъ тухудай хътин лацуди тир ва адан нур вири чил экуь авун патал бес жедай, амма инсанрин гунагъар квай гъилер вичик хкладай къван ам чулав хъана ва адан экв туьхвена. Суд-дувандин юкъуз и багъа Чулав Къван мад малаикдиз элкъвун хъийида ва вичик муьтлуьгъ яз, риклин михъивилелди Аллагъ патал гъил хклуь гъар садан гъакъиндай шагидвал ийида.

Къатл ама

Къуметлу чирвилерин хазина

1 « Гзафбуру хабар къазва, жемятдин капл мискидиз тефена кваллин къене авуртла жедачни къван? Нагагъ са ни ятлани квалле вичин аялрихъ, папахъ, мугъманрихъ ва я дустарихъ галаз квалле капл авуртла, ахътиндаз 27 сеферда артухан лайихлувир гуда, амма мисклида ийизвай куплунай вири-

рази жезва, адал лайихлувилер ага-къарзава, дережайриз хкажзава ва гунагърилай гъил къачузва.

Нагагъ дишегълиди шариатдал амал ийизваз хъайитла, ферз тир гъаждилаи къулухъ ам квалле акъвазун лазим я. Амма магърам галаз адавай гъар йисуз гъаж авуртлани жеда.

далайни артухан лайихлувилер гуда. Нагагъ мисклидиз физ тежедайвал яз хъайитла, эгер начагъвал сеbeb яз, я туш хъи, мугъманар атанваз, рехъ

Гъакни зи фикирдалди, дишегълияр дидедин ва я бубадин патахъай гъаждиз фин дуъз туш.

Инални са суал арадал къевезва,

Нагагъ дишегълиди шариатдал амал ийизваз хъайитла, ферз тир гъаждилаи къулухъ ам квалле акъвазун лазим я. Амма магърам галаз адавай гъар йисуз гъаж авуртлани жеда. Гъакни зи фикирдалди, дишегълияр дидедин ва я бубадин патахъай гъаждиз фин дуъз туш.

кваливай хейлин яргал яз хъайитла, квалле авуртлани жеда. Амма ни хъ мисклидиз фидай са тлимил хъайитлани мумкинвал аваз хъайитла, аниз фин лазим я. Нагагъ жемят гзаф ава лугъуз квалле капл ийиз хъайитла, ахпа вуч ийида? Са тлимил мумкинвал аваз хъайитлани мисклидиз физ алахъа, мискли - им Аллагъдин квал я. Нагагъ гъуълуь имам яз папахъ галаз санал капл ийиз хъайитла, абуруз жемятдин кпуниз гузвай къван лайихлувилер гузва. Гъа ик, яш тамам тахъанвай аялрихъ галаз ийизвай куплунайни жемятдин куплунай хъиз, вири хъсанвилер гуда. Амма кваллин къене акъвазна гъарда вичи-вичиз капл авун - им ахлакъсузвал я. Им шайтанди вичин къуват къалурзавай вахт я.

Инал ферз тир Исламдин шартларикай яз гъисабзавай гъаждикай – дишегълийри гъаж авуникай лугъун кутугнава. Нагагъ дишегълиди сад лагъай сеферда гъаж ийизватла, адаз рехъ ачухзава. Гъаж авун патал магърам авачтла (шариатди ихтияр ганвай кас) тайин тир шартларал амал авуна хъиз, адаз зиярат ийидай ихтияр гузва.

Къвед лагъай сеферда гъаж ийизваз хъайитла адахъ магърам – гъуъл, буба, хва, стха я туш хъи, ими, халу галаз хъун чарасуз я. Абуруз галачиз гъаж авун къадагъа я. Нагагъ шариатдин истемишунрал амал ийизваз хъайитла, вичин нефсиникай туба ийизватла, Аллагъ Вичи халкъ авурдал

яни алишвериш авун патал къецепатан уълквейриз физвай дишегълийрин гъакъинай. Ихътин жуьредин сиягъатар шариатда разивал алайбур туш, гъавилляй разивал гуз садавайни женни ийидач. Белки, абуруз чпин гъуълери ихтияр гузвай жеда, кваллиз агъвал гъихътин рекъелди къевезватла адакай къайгъу, хабар авачиз? Итимар квалле акъвазна чпин папар гъафтейралди, варцаралди алишвериш ийиз маса уълквейриз рекъе туну мягътеларзавачни? Вучиз абуруз чпин папар квалера туна, я туш хъи, абурухъ галаз саналди физвач?

Шикилар ядай ва я шикилар квалера хуьдай ихтияр авани?

Пайгъамбардин ﷺ гъадисар малум я, шикилар авай квалериз малаикар къведач ва Суд-дувандин юкъуз виридалайни еке азаб абуруз арадал гъайи касди члугвада. Абуруз тагъайтлани жеда, гъикл хъи, им инкар ийидай кас жедач. И гъадисриз баянар гайибурукай суьгъбет авуртла хъсан я.

Имам ан-Нававиди лугъузва, бес Суд-дувандин юкъуз виридалайни гзаф азият квалубар атлай касдал жеда лагъай фикир, бутриз икрам авун патал, я туш хъи, чеб Халикъдиз тешпигъ гъун патал арадал гъайи ксарихъ галаз алакълу я. Нагагъ винидихъ гъайи шартлар садни фикирда авачиз хъайитла, ахътин инсан имансуздай

гъисабзавач – ада еке гунагъ ийизва. Ам патал «виридалайни гзаф азият гудайбурукай жеда» лагъай келимаяр тагъкимарзавайбур кьуртла хъсан я. Абуруз мана мисал патал, агъадихъ галай жуьрединди я: диде-бубади чпин веледривай чеб дуъздаказ тухун истемишзава ва кутуг тавур тегъердин са шейни тавун тагъкимарзава, нагагъ ик! тавуртла, абуруз чпин веледриз виридалайни пис жаза гуда лугъузва. Амма и жуьредин гъелягъ къазватлани, абуруз мегер чпин веледар жазаламишдани? Квалубра руьгъ тунин гъакъиндай истемишунин патахъай лугъун хъайитла, им диде-бубади чпин веледривай алакъ тийидай члал чиз-чиз и ва я маса кар

атлун къадагъа тирдан гъакъиндай са фикирдал атанва, яни инсандин ва я гъайвадин нагагъ агъадихъ галай пуд шарт! аваз хъайитла:

- нагагъ бедендин квалубар аваз хъайитла, яни са квекай ятлани гъазурнавайди яз хъайитла. Амма чарчел ва я шихинал члугунвай суьрет яз хъайитла, къадагъа алач;

- нагагъ атланвай квалуб сад хътинди ятла. Эгер инсандин ва я гъайвандин квалуб сад хъиз атланвачтла, яни абуруз кыл галудиз ва я тлвек акъудиз жезватла, ихътин квалубдал къадагъа эцигъзавач. Им скульптурайриз хас я;

- эгер ихътин квалубри хъен гузватла. Амма цлал алкпурнавайда хъен гузвач,

Имам ан-Нававиди лугъузва, бес Суд-дувандин юкъуз виридалайни гзаф азият квалубар атлай касдал жеда лагъай фикир, бутриз икрам авун патал, я туш хъи, чеб Халикъдиз тешпигъ гъун патал арадал гъайи ксарихъ галаз алакълу я.

авун истемишунив гекъиззава.

Винидихъ мисал патал жуьребажуьре ктабрай гъанвайдан мана сад я. Умумиламишун патахъай лугъуз жеда, Сулейман пайгъамбардин ﷺ девирда ам жедалди хъайи пайгъамбаррин шикилар, къванцикай, цурукай, кларасикай атланвай квалубар килисадин къене эцигнавай. Абуруз мана адакай ибарат тир хъи, абуруз килигайла инсандин рикълел вичи Аллагъдиз ﷻ къуллугъ авуна кланзавайди атун лазим тир. Гъакни хъсан инсан къейидалай къулухъ адан сурал килиса хкажзавай ва адан къенени атланвай квалуб твазвай. Къе чна чпиз бутар лугъузвайбур (яни атланвай квалубар) а вахтара къадагъа алайбур тушир, гъикл хъи, а вахтара инсанрин ниятар михъибур тир. Гележегда инсанрин ниятар дегиш хъуниз ва абуруз чпи туькпурнавай бутриз ибадат авуниз килигна чикилар члугунни къадагъа авуна. Гила фикир це!

Куьн гъавурда акъун лазим я, инал чна ийизвай ихтилатда фотоаппаратдал язавай шикилрикай суьгъбетзавач. Ихтилат бутрикай – памятникрикай, скульптурайрикай физва, фотоаппаратдалди янавай шикилрикай ваъ.

Меккадиз Ислам къведалди Кябеда бутар гзаф авай. Гъар са тухумдихъ вичин бут-гъуц авай. Чи Пайгъамбарди ﷺ Меккадавай къурайшитириз Сад тир Аллагъдихъ инанмиш хъун патал эвер гайила, абуруз адаз акси экъечина, вири инсаният патал са Аллагъ гъикл хъун лазим я, лугъуз Аллагъдин Сад тирвал инкарзавай. И гъадисриз баянар гузвай имамри лугъузва, абуруз инсанрин

и вахтунда ихътиндал къадагъани жезвач.

Вири и шартлар рушар къугъвазвай аялрин нинийриз хас я ва абуруз гъар гъикл ятлани къадагъа алачирбур яз гъисабзава. Вучиз? Вучиз лагъайтла абуруз рушар патал тайин тир макъсаддалди, яни аял члавадай аялар хуьз, абурухъ гелкъвез чир хъун паталди авунвайбур я.

Гъуьрметлу диндин стхаяр, гила квевай веревирд ийиз жеда гъихътин шикилрал къадагъа ала ва гъихътинбурал къадагъа алач. Месела, вучиз Сулейман пайгъамбардин ﷺ девирда къадагъа тушир квалубар къенин юкъуз чи уммат патал къадагъа я? Гъакни вучиз уммат патал къадагъа тирбур гъвечи рушар патал къадагъа туш ва абуруз квалера хуьдай ихтияр ава? Фотоаппаратдин куьмекдалди янавай шикилрин ва анай беденрин паяр акунин гъакъиндай гъуьжет авун кутугнавани, абуруз хъен гузвани ва абурухъ квалуб авани? Рикълел хкваш, бес ктабра кхъенвачни, Адам пайгъамбардихъ ﷺ сундух авай. Ана вири пайгъамбардин шикилар хуьзвай ва ам несилдилаи несилдалди ирс яз агакъарзавай.

За инал а ктабра лагъанвайди мисал патал гъидач. Им низ герек ятла, гъадавай и ктабриз килигиз жеда. Амма и кардикай суьгъбет авун лазим жеда. Халиф Абу Бакран девирда Византиядин падишагъ Ираклий (Харкал) хъана ва адаз Ислам дин къабулун эвер гузвай. Ингъе асгъаб Хишам ибн Ас кыле аваз адан патав мусурманрин десте гъикл рекъе тунатла

Къуд мазгъабдин алимрин фикирдалди: руьгъ авачирбурун суьрет члугун – месела, ракъинин, вацран, тарарин, тамарин ва ик! мсб. къадагъа туш.

квалубра тваз, абуруз Аллагъдиз хъиз ибадат авун патал бутар яратмишзавайбурухъ галаз алакълу я.

Алай аямдин и имамрин рехъ къунвай диндин алимрин фикирдалди, чарчел члугунвай суьретар, и жигъетдай шикиларни къадагъа туш ва гъанвай гъадисра анжах бутрикай рахазва, яни бедендин квалубриз ухшар яз атланвайбурукай. Къуд мазгъабдин алимрин фикирдалди: руьгъ авачирбурун суьрет члугун – месела, ракъинин, вацран, тарарин, тамарин ва ик! мсб. къадагъа туш. Гъакни вири диндар алимар руьгъ авайбурун квалубар

куьрелди са члук гъизва.

Пайгъамбардин ﷺ асгъаб тир Хишам кыле аваз Византиядин падишагъдин патав мусурманрин десте рекъе туна. Падишагъди абуруз къабулна ва виче са къадар гъвечи хилер авай сундух гъана. Ахпа ада ам ахъайна ва члулав ипекдик кутунвай шикил акъудна къалурна хъиз хабар къуна: «Къез и кас вуж ятла чидани?» Абуруз жаваб гана, бес чпиз ам чидач, лагъана. И вахтунда падишагъди лагъана: «Ам куь ата буба Адам я».

Къатл ама

Исламга садвал

Эхиримжи вахтара Исламдикай рахадайла массовый информациядин такъатри мусурманрин чпин арада садвал, меслятвал авачирди къейдзава. Гъакъикъатдиз вил вегъейтла, дугъриданни, гъакл я. Мусурман уьммет пайипаяр хъанва. ИкI тирди чаз къилдин тайифайриз, халкъариз ва мусурман дуьньяда къиле физвай вакъиайризни вил вегъейла ашкара жезва.

Бес динда мусурман уьммет пайипаяр тахъунин гъакъиндай вуч лугъузва? **«Я инанмишбур! Квез кутугнавай тегъерда Аллагдахъай кичле хъухъ ва анжах**

тиндал пехилвал ийида. Ада вичиз девлет, гъурмет къазанмишзавай рекъерик рехнеяр кутаз гъавалат жеда. Гъелбетда, им мусурмандин кутугнавай къилих туш. Чна чун

Пайгъамбардин гъадис:

«За жуван Аллагдай пуд шей тлалабна. Ада зи кве тлалабун къилиз акъудда лагъана, пуд лагъайди къабулнач. За жуван Халикъдивай зи уьммет гишила текъин тавунин патахъай минетна, Ада заз хиве къуна. За жуван Халикъдивай зи уьммет яд акъалтна терг тавунин патахъай минетна, Ада икI ийидач, хуьда лагъана, хиве къуна. За Адавай зи уьмметдин векилар чеб-чпихъ галаз женгиниз экъечI тавун патал тлалабна, амма Аллагда и тлалабун къабулнач». (Муслим).

мусурманар яз ажал къабула. Аллагдадин хел вирида сад хъиз яхъ ва пайипаяр жемир, мадни рикел хуьх куьн душманар тир вахтунда меслятдал атай члавуз квел Аллагдадин регъим алай ва Адан регъимлувилай куьн стхаяр хъана. Куьн цун ялаврив агатиз лап тIимил амай, Ада куьн и бедбахтвиликай хвена. ИкI Аллагда Вичин гъакъикъат ачухзава квез. Белки, куьн дуьз рекъай фин! Ва къуй куьн мергъяматлувилихъ эверзавай, гъалалдиз мукъва ва гъарамдивай яргъа уьммет хъурай. Ихътинбур бахтатар я. Ва пайипаяр хъана, чпел гъакъикъат агакънатлани сад тахъайбурукъай жемир. Ихътинбуруз члехи жаза гуда» (3:102-105). (Къуръандин мана).

Мусурманрин арада къал-къиж тун еке гунагърикай, къадагъа алай крарикай сад я. Къунши вичин къуншидихъ, са халкъ маса халкъдихъ галаз арада меслятвал аваз яшамаш хъун Ислам диндин къилин истемешунрикай сад я. Мусурманрин арада къал тун къадагъа авунвай аятар пак тир Къуръанда гзаф ава: **«Аллагдаиз ва Адан пайгъамбардиз муьтлуьгъ хъухъ, тахъайтла куьн зайиф жеда, куь къуват квахъда. Эха, Аллагда эхзавайбурухъ гала!»** (8:46).

Садвал, меслятвал мусурман динда ферз я. Мусурманар са уьммет хъун лазим я. Чун имандал гъикъван клеви хъайитла, чи къуватни гъакъван члехи жеда. Аллагда Къуръанда лугъузва: **«Инанмишбур стхаяр я»** (49:10). Мусурманриз хъиз чахъ ахлакъдинни марифатдин жигъетдай умуми ериярава. Гъар са мусурмандин уьмуьрдин къилин макъсад герек кве дуьньядани Аллагда рази жедайвал яшайиш кечирмишун ва уьмуьрдин эхиримжи метлеб лагъайтла, эбеди уьмуьрда регъятвал, архайинвал къачун я.

Гъар са камуна гъалтзавай мисалар я. Нагагъ къунши, я туш хъи мукъва-къилийрикай сад чалай артух яшамаш жез хъайитла, ихъ-

гъар са камуна Аллагда рази жедайвал тухвана кланзавайди рикелай алудна виже къведач. Жуван мусурман стхайрикай, вахарикай сад члехи дережайрив агакъун мегер шад жедай кар тушни? Ихътин лайихлувилер чи уьмметдин векилрикай садаз гун мегер дамах кутадай гъиссерикай тушни?

Чна мусурманрин арада садвал, меслятвал хъунин ериярава акъалт-

ядай (Мединада авай чкадин тIвар) экъечIна хъиз, мисклидин къвалав агатна. Ам мисклидиз гъахъна ва кве къил капI авуна, чнани ада-лай чешне къачуна. Ада яргалди Аллагдадихъ элкъвена дуьяр авуна ва ахпа лагъана: **«За жуван Аллагдай пуд шей тлалабна. Ада зи кве тлалабун къилиз акъудда лагъана, пуд лагъайди къабулнач. За жуван Халикъдивай зи уьммет гишила текъин тавунин патахъай минетна, Ада заз хиве къуна. За жуван Халикъдивай зи уьммет яд акъалтна терг тавунин патахъай минетна, Ада икI ийидач, хуьда лагъана, хиве къуна. За Адавай зи уьмметдин векилар чеб-чпихъ галаз женгиниз экъечI тавун патал тлалабна,**

амма Аллагда и тлалабун къабулнач». (Муслим).

И гъадисдиз баянар гузвай саки члехи пай алимар са фикирдал атанва: Аллагда чи уьммет тIебиатдин ва масса бедбахтвилерикай хуьда ва ихътин крарал гъалтайла жазаламишдач, амма чпин арада къал-къиж тахъун патал Исламдин рекъе авайбуру чпи къарар къабулун лазим я. Са

завай несилрила гатумна кутун лазим я. Ихътин ериярава гъаклан эвер гунар ваъ, абур уьмуьрдин асул метлебрикай сад хъун лазим я. Гъар сада вичин вилик суал эцигун лазим я: **«Мусурманрин арада садвал хъун патахъай за жува вуч ийизва ва я вуч авун лазим я?»**

Садвал цаварилай аватна къевзай шей туш. Ам чи арада, дугъриданни, хъун патал алахъунар авун лазим я. Гъар са хизандин къене чпин веледар ихътин ериярава кваз тербияламишиз хъайитла, чи уьмметдин арада садвилин къуватни екеди ва мягъкемди жеда. Якъин, и карда чахъ сабурулувал, имандал клевивал хъун ва сада-садахъ тахсирава кутан тийиз, гъурметдивди эгечлун лазим я.

Чи келимайриз къуват хгун патахъай мисал яз гъадис гъин. **«Са сеферда Пайгъамбар Али-**

уьмметдин арада дявейриз, ягъ-ягъунриз рехъ гана кландач. Яни чи уьмметдин арада ислягъвал, меслятвал хъун ва хуьн чалай гъар садалай аслу я. Чна саналди, сад садалай рази жедайвал къвалахна ва и тегъерда яшамашни хъана кланда. Къилинди чна гъа ихътин гъиссер кваз акъалтзавай несил вердишарун, тербияламишун я.

Къенин юкъуз чаз аквазайвал, мусурман дуьньяда муракаб вакъиаяр къиле физва. Уьмметдин арада садвал тахъун себеб яз, чавай хейлин важиблу месэлаярни гъализ жезвач. Исламдикай рахадайла, мусурманрал «террористар», «экстремистар», «исламдин вагъшияр» ва икI маса тагъмаярни алкIурун чи, мусурман уьмметдин арада, саки гзаф вахтара меслятвал тахъун, сад-садан гъавурда такъун я.

Жамиля ГЪАСАНОВА

СУЬГЪБЕТ

Джабраил малаикди галатун гъисс авур крар

Аллагдадин Пайгъамбарди Джабраил малаикдивай ам чилел эвичдай члавуз галатун гъисс-завани лагъана хабар къуна.

Джабраилди къуд карда вич галат хъайидакай лагъана:

Сад лагъайди. Ибрагъим пайгъамбар цIуз вегъей члавуз, зун Аршдин кланик галай. Аллагда-Таалади заз адан куьмекдиз фин эмирна.

Къвед лагъайди. Ибрагъим пайгъамбарди Исмаилан туьтуьнал чукул эцигай члавуз, мад зун Аршдин кланик галай. Аллагда-Таалади заз Исмаилан куьмекдиз фин эмирна. Са декъикада зун абурун патав атана, Исмаилаз зиян тагун патал Ибрагъиман чукул патахъарна.

Пуд лагъайди. Юсуф пайгъамбар стхайри къуйдиз гадарай члавуз, Аллагда-Таалади заз ам къутармишун эмирна. Юсуф къуйдин кланиз агакъдалди, за адалай вилик акатна къуйдин кланяй са къван къачуна, адал Юсуф ацукъарна.

Къуд лагъайди. Угъудда женг физвай члавуз динсуэри ви свах хана. А члавуз Аллагда-Таалади заз ви ивидин стIал чилел аватдалди агакъарун эмирна. «Гъакъикъатда, - лагъана Аллагда, - эгер чилел Заз клани тир Пайгъамбардин ивидин са стIал хъайитлани авахъайтла, За анай гъич са векъ ва я са тар экъечIардач». А члавуз за ви ивидин стIалдик капаш кутуна ва ам цавуз вегъена.

Девлетлудакайни кесибдикай къиса

Са девлетлудан къвализ кесиб кас атана ва фу тлалабна. Иесиди кесибдиз къвалай лаваш акъудна, амма ахпа ада вичи кесибдиз гузвай фу гзаф акуна икI лагъана:

- Къе зи патав мукъва-къилияр къевезва ва за абурун вилик фу эцигна кланзава.

Ада а тIунутI кве пай авуна, са пай вичиз эцигна. Анжах ам мад фикирдик акатна, алава хъувуна:

- Зи рикелай алатна - къе зи патав дуст атана кланзава ва за гъадан виликни фу эцигна кланзава.

Иесиди а паюникай мад са пай атIун хъувуна. Кесибдив фудин къудай са пай вугудайла, мад адан рикел хтана:

- Аквадай гъаларай, зи къвализ маса мугъмарни атун мумкин я, за гъабурозни са клус туна кланзава.

Гъа чукуникайни ада са пай атIун хъувуна, амма адаз кесиб патал гъамни гзаф акуна.

- Къе за жуван кициз фу ганвач, - лагъана ада амай паюникай мад са пай атIана.

- Заз чида хъи, вун рекъин тийидайди, гъавилай зи фу ваз акъван чарасуз туш. ГъакI хъайила, ам за жува неда. Амай клусни ада вичи тIуьна.

Кесибди иесидиз хийир-дуьа авуна элясна фена. Девлетлу къвализ хтана ва лаваш тIуьн давамарна, вучиз лагъайтла ада са касни гуьзлемишзавачир ва кицини адахъ авачир, ам тух тиртIани, лаваш гъакI чIур тахъурай лугъуз тIуьна куьтягъна.

Йифиз адан руфуниз тIал яна, ратар даклуна тIа хъуниди ам къена. Рекъидалди вилик ада вичи-вичиз лагъана:

- Кесиб гъикI хъайитлани рекъидач, амма зун са тIимил амай гишила рекъиз.

Ада гъакI вичи-вич секинарив хъана ва руфун авай къати тIал себеб яз ам и дуьньядай фена.

Къанихвили къиникъин азабар къати тавун патал, къатIунар авай келледи къиникъин себебрихъ къекъуьн тавун патал, жувахъ авай-авачирди жуван хушуналди гана кланда.

Рубъгдин секинвал

Ислам – им хкъгъунин жигъетдай азадвал ганвай дин ва пак тир рехъ я.

Инсан и дубъндиз мусурман яз къвезва ва анжах ахпа, вахтунни адакай хизандин, элкъвена кунвай инсанрин, къуни-къуншийрин, дустарин, обществодин таъсирдик кваз я пис кас, истисмарчи, я гунагъкар ва имансуз авун мумкин я.

терефдал алайди жедач, икI илим чара ийизвач ва тарихдин тежрибади къалурзавайвал, мусурман диндай савадлурун арадай виридубъндиз машгъур пешекарар акъатна, месела медицинадай Ибн Сина хътин, астрономиядай Улугбек, философиядай – Аль Араби ва мсб.

Ислам гъакъикъатдин марифатлу рехъ я ва гъавилей ада къутармиш хъунални гъизва. Исламда инсанди гъакъикъатдин рубъгдин азадвал аннамишда, инанмишвилелди рубъгъ мягъкемарда, гунагъ рекъеривай яргъа ийида.

халкъ авунвайбурувни, сифте нубатда инсанрив гъурметдивди эгечин.

Ислам – им марифатдин рекъей тухузвай дубъз рехъ я.

Ислам – хкъгъунал гъалтайла азадвал ганвай дин я. Са вуж ятлани гужуналди маса диндал гъун, я туш хъи, атеизмдиз хас фикирар гъаз хъунни къадагъа ийизва.

Гъа идакай даях къуна хъиз, мусур-

хъиз тухузва» (сура 5, 15-16 аятар). Гъавилей Аллагъдин гъакъикъат чизвай, ачухзавай, машгъур ксари ва абурун терефдал алай гъафбуру Ислам дин къабулна. Нобелан премиядин лауреат, машгъур алим Эйнштейна кхъенай: «Вичихъ дериндай инанмишвал авачир тамам алим зи фикирдиз къведач. Аллагъсуз илимдихъ инанмиш жедач».

«Ислам» гаф «ислягъвал», «муьтлуьгъ хъун», «умунвал», «жув Аллагъдиз муьтлуьгъарун» лагъай члал я. Гафунин дибдихъ гъакъи «къабулун», «динж хъун», «азад хъун», «къутармиш хъун» лагъай мана ква. Вири и гафарин метлеб сад авуртла икI лугъуз жеда: Ислам – им хушуналди Аллагъ къабулунин ва адаз ибадат авунин нетижада рубъгдин секинвал, архайинвал, динжвал, умунвал къазанмишун, яни маса гафаралди лагъайтла – им рубъгдин тлебии тир гъалдиз хтун, къайдадик акат хъувун я.

манар масабурун динрив гъурметдивди эгечлун ва виридахъ галаз ислягъвилелди яшамис хъун чарасуз я.

Умметдин ва къилдин ихтиярар хуьнин лазимвал ава, гъикI хъи, гунагъ крадив эгечнавай касди вичизни ва патал алайдазни зиян гуда. Инсандин азадвал ва ихтиярар хуьн патухъай талукъ тир общественный ва гъукуматдин механизмаяр кардик кутаза. Тахсиркар гъеле и уьмуьрда вичиз къвезвай жазадив агакъун лазим я. Аллагъди инсандиз ганвай къилин ихтиярар ва азадвал «Исламда инсандин ихтиярар хуьнин гъакъиндай Къагъирдин декларацияда» къалурнава, ам лагъайтла, 1990-йисан 5-августдиз Исламдин Конференциядин Тешкилатдин членри, вири мусурман гъукуматри къабулна.

«Ислам» гаф «ислягъвал», «муьтлуьгъ хъун», «умунвал», «жув

Нобелан премиядин маса лауреатди, Беккела лагъанай: «Зи къвалахри зун Аллагъдив ва диндал гъана».

Урус литературадин классик Лев Толстой кхъенай: «Вири инсанрин уьмуьрдин асул диб абурун диндин къанажагъдила аслу я».

Арабрин твар-ван авай философ Камаль Рифата «Ат-Талия» журналда (Къагъир, 1970 й., №1) кхъенай: «Ислам дин илим ва фикир вилик финин нетижада арадал атана, мавгъуматдин, суьгъурдин куьмеқдалди ваъ». Акси яз дин и крачихъ галаз женг члугун патал атайди я... Илимдин гъакъиндай Ислам дин гъихътин фикирдал алатла, гъатта Пайгъамбар ﷺ рагъметдиз фейидалай къулухъ адан асгъабар чирвилер къачун патал дубъндиз яргъал пипериз рекъе гъатуни шагъидвалзава. Ада алай аямдин инсаният патал бинеяр эцигна...»

Чи Пайгъамбарди ﷺ лагъанай, бес Ислам им вири миллетринни халкъарин дин я, жуьреба-жуьре хамунин инсанрихъ са ата буба Адам ава. Пайгъамбардин ﷺ гъаф къадар суьгъбетри тестикъзавайвал, инсанрин арада тафаватвилер авач, Аллагъдихъай кичле хъунилай алатайла.

Инсаният патал рекъе тунвай къуръанда сада-сад эхинунин, муьквал алайдаз куьмеқдин гъил яргъи авунин, адан зайиф терефрив регъимлудаказ эгечлунин жигъетдай гъаф къадар фикирар ава: Къуръандин истемешунар инсандин алакунрив ва ам элкъвена кунвай тлебиатдив къадай тегъердинбур я.

И эвер гун гъакъикъатдани ишигълаванзавай гъед, рубъгъ миьхи, хизан хушбахтлу ийизвай, общество тамамаказ къайдадик кутазавай хътинди я.

Аллагъдин эвер гунри рекъелай алуд тавун паталди инсанриз уьмуьрдин гъар са тереф къалурзава. Гъа са вахтунда къуръанди адетдин уьмуьр кечирмишунин тегъерни кваз къаз тазва, инсандиз ганвай хъсан ва писди чара авунин, цийиди арадал гъунин терефарни фикирда кунва.

Гъавилей са шумуд виш йисар идалай вилик гъакъикъатдин чувударни хашпараяр чпин пайгъамбаррин, Мусадинни Исадин эвер гунрал амал ийиз дуланмиш хъанай ва Мугъаммад Пайгъамбардин ﷺ, Аллагъдин эхиримжи векилди гъайи Ислам дин къабулна. Мусурман хъун патал и дин сидкъидай къабулна къанда. Асантдиз ва камаллудаказ!

Зи фикирдалди, алай вахт ахътинди я хъи, чи Халикъдин куьмеқдалди хашпара, я туш хъи инанмиш тушир атеистрин, католикрин ва я чувудрин аялри Ислам дин къабулзава. ИкI, дин къабулзавайбурун къадар йисандавай йисуз артух жезва. Абуру и кар квелди тестикъзава лагъайтла, Ислам виридалайни миьхи, къени, гъакъикъатдани ислягъвал ва меслятвал гъай, дуствиллиз ва садвиллиз эвер гузвай, дубъз рекъел гъизвай дин я.

Вилик девиррин илимдин ва культурадин хиле къуллугъзавай машгъур тир гъаф къадар ксар Сад тир Халикъдихъ инанмишбур тир. Абурун арада вири дубъндиз машгъур философфар, тарихчиар, физикар, астрономар, шаирар, писателар авай.

Аллагъдихъай кичле, гъурмет ийиз чир хъун ва Аллагъ клан хъун тербиядила, чирвилерин дережадила, савадлувилелай аслу я. Нагагъ инсанди илимдал бинеламиш хъана дериндай чирвилерихъ ялайтла ва абур гъар йикъан тежрибада ишлеми-

Исламдин рехъ къил-къилел алаз, гъавурдик кваз хкъгъуни инанмиш касдин

Ислам гъакъикъатдин марифатлу рехъ я ва гъавилей ада къутармиш хъунални гъизва. Исламда инсанди гъакъикъатдин рубъгдин азадвал аннамишда, инанмишвилелди рубъгъ мягъкемарда, гунагъ рекъеривай яргъа ийида. Исламдин рехъ къил-къилел алаз, гъавурдик кваз хкъгъуни инанмиш касдин къенепатан лайихлувал ва динжвал, архайинвал хуьда, вични алай аямда.

къенепатан лайихлувал ва динжвал, архайинвал хуьда, вични алай аямда.

Гъакъикъатдин мусурман виридакай туба авуна Аллагъдин Мергъаматлувиликни Регъимдик экечда, адан инанмишвал Аллагъдихъ зурбади жеда ва Ада хуьдайдакай умуд датлудач.

Вири алем Аллагъдин халкъун я, гъавилей мусурманди чан алай ва чан алачир тлебиатдин гъакъиндай вичихъ авай жавабдарвал аннамишун лазим я.

Аллагъдиз муьтлуьгъарун» лагъай члал я. Гафунин дибдихъ гъакъи «къабулун», «динж хъун», «азад хъун», «къутармиш хъун» лагъай мана ква. Вири и гафарин метлеб сад авуртла икI лугъуз жеда: Ислам – им хушуналди Аллагъ къабулунин ва адаз ибадат авунин нетижада рубъгдин секинвал, архайинвал, динжвал, умунвал къазанмишун, яни маса гафаралди лагъайтла – им рубъгдин тлебии тир гъалдиз хтун, къайдадик акат хъувун я.

Винидихъ Исламда къейд авунвай шартларин дибда – Къанун, Аллагъди инсан патал ганвай Шариат – «гъакъикъатдин рехъ» акъвазнава. Аллагъдин къанун чаз Аллагъдин Ктабда ва Мугъаммад Пайгъамбардин ﷺ Суннада къалурнава. Пак тир Къуръан Пайгъамбардиз ﷺ 15 виш йис идалай вилик ачухнавай халкъ тавунвай Аллагъдин Гаф я. Аллагъди лагъана (мана): «Аллагъдин патай квез экв ва ачух кхъинар атанва, адан куьмеқдалди Аллагъди ислягъвилерин рекъерай ахътинбур тухузва хъи, ни Адан рекъел амал ийизватла, мичлерай экуьнихъди Вичин эмирдалди ва дубъз рекъе туна

Ислам – им марифатдин рекъей тухузвай дубъз рехъ я. Ислам – хкъгъунал гъалтайла азадвал ганвай дин я. Са вуж ятлани гужуналди маса диндал гъун, я туш хъи, атеизмдиз хас фикирар гъаз хъунни къадагъа ийизва.

шиз хъайитла, буьркъуьдаказ са члалал акъвазунивай яргъа хъана, Аллагъдин эмирдалди ахътин касдин рубъгдин дубъндиз чирвилералди ишигълаван жеда. Тахъайтла авай чирвилерихъ чпин къиметлувал амукъдач. Аллагъ риклел хъухъ ва Адан риклелай куьнни алатдач.

Исламда илим диндинни светский

Инсаният сидкъидай клан хъунин гъакъиндай мусурман диндихъ авай тамамвал Аллагъдин Гафунал – Къуръандин царарай тестикъзава. Мусурмандин хиве авай ферзерикай къилинди адакай ибарат я хъи, герек адаз сидкъидай Аллагъ клан жен ва Адаз муьтлуьгъ жен, идалай гъейри, Ада

Исламда итимдинни папан алакъяяр

Гъасан АМАХАНОВ,
ДИУ-дин 5- курсунин студент

Гъар са касдин папахъ галаз арадал къвезвай алакъяяр гъар жуьрединбур я. Хизанда хъсан алакъяяр вири крара исламдин истемешунрал амал авурла жезвайди я. ГъикI лагъайтIа, диндин рехъ къилляй къилиз инсандин тIебиатдив къадай рехъ я, ам Аллагъди къалурнавай рехъ я. Гъавилляй вичин крариз шариатдин уьлчмейрай килигзавай кас гъич садрани ягъалмиш жедач.

атай баларал сабур авурла гайи къван суваб гуда".

Гъар са итимдиз, гъелбетда, вичин паб гъамиша муьтIуьгъ жедайди, гзаф рахан тийидайди, хъсан къилих авайди хъана кIанда. Гъакъикъатда, адаз вичин паб Пайгъамбардин ﷺ папарилай хъсанди хъана кIанзава. Гъадисда лагъанва: "Пайгъамбардин папар чпихъ галаз дяве авурла лагъай гафар къеняй тикрар хъийиз секин жедачир ва сад абурукай хъелна са юкъуз няндади раханачир."

2. Папан чIурувал хъуьруьнралди ва къугъунралди жувадай алудун. Чи играми Пайгъамбарди ﷺ вичин папа-

агакъарна. Ада лагъанва: "За абуруз (инсанриз) эмир гуда ва абуру Аллагъдин халкъ (дин, шариат) дегешарда" («Ан-Нисаъ» сура, 119- аят). Чаз чизва, Ислам динди итимдикай иеси авунвайди ва эгер кIвале паб чIехиди хъайитIа, абур шейтандиз муьтIуьгъ хъана, адан

Пайгъамбарди ﷺ лагъана: "Камил иман авай мусурманар иер къилих авай чпин папарихъ галаз хъуьтуьлбур я".

(шейтандин) гъелегъ къилиз акъудиз куьмек гайи мисал жеда.

Гъакъикъатда, шейтандиз итимдилай дишегъли дуьз рекъелай алудиз регъят я. Чаз Адам пайгъамбардин ﷺ къисадай чизва, гъикI шейтанди вичин иер гафаралди чи диде Гъава алцуарна, адани вичин итим Адам ﷺ алцуарна, папаз яб гана Аллагъди ﷻ немир лагъай нямет тIуьна къведни Женнетдай акъатна. Гъасана ﷺ лагъана: "Валлагъи, эгер итимди вичин папаз кIандай шейэр йиз, адаз муьтIуьгъ жез хъайитIа, Аллагъди ﷻ ам жегънемдиз вегъеда".

Дишегъли гъамиша чIугуна къун лазим я. Эгер адаз итимдин патай са кIус ажузвал акуртIа, гъасятда адан къамал акъахиз алахъда. Имам Аш-Шафииди лагъана: "Пуд кас ава, эгер вуна абуруз икрам авуртIа, абуру вун агъуз вегъеда, амма эгер вуна абур агъуз вегъейтIа, абуру ваз икрам ийида, ингъе абур - дишегъли, кIвалел алай къуллугъчи ва дарда авай кас (простолудин)". Гзаф пай дишегълияр Аллагъди ﷻ пис къилих авай, акъулдиз къерибур яз халкъна, гъавилляй абурун къилел гуьзчивалдай халисан итим герек я. Пайгъамбарди ﷺ лагъана: "Салигъат (диндар) дишегълидин мисал папарин арада хуру лацу пехърен мисал я - виш чIулав пехърен арада сад".

Чаз чизва, гзаф пай дишегълияр чIуру къилих аваз, зайифбур яз

Имам Аш-Шафииди лагъана: "Пуд кас ава, эгер вуна абуруз икрам авуртIа, абуру вун агъуз вегъеда, амма эгер вуна абур агъуз вегъейтIа, абуру ваз икрам ийида, ингъе абур - дишегъли, кIвалел алай къуллугъчи ва дарда авай кас (простолудин)". Гзаф пай дишегълияр Аллагъди ﷻ пис къилих авай, акъулдиз къерибур яз халкъна, гъавилляй абурун къилел гуьзчивалдай халисан итим герек я. Пайгъамбарди ﷺ лагъана: "Салигъат (диндар) дишегълидин мисал папарин арада хуру лацу пехърен мисал я - виш чIулав пехърен арада сад".

халкънавайди, гъавилляй эгер итимдиз вичин папан чIуру къилих сагъариз кIанзаватIа, ада вичин туьнтвал къалурда, эгер зайифвал сагъариз кIанзаватIа, вичин хъуьтуьлвал, регъим къалурда, яни начагъвиллиз килигна лазим тир дарман ишлемишда.

4. Юкъван гъират (ревность). Гъират – им инсандиз вичихъ галаз адан гъахъда маса касди иштирак авун дакIан хъун я, ам, гъелбетда, итимдин ва гъакIни папан патай кIанвивилин нетижа ва гзаф иер сифет я. Пайгъамбарди ﷺ лагъанва: "Пуд кас Женнетдиз фидач: гъамишалугъ чехир хъвазвайди, вичин диде-бубадиз азият гузвайди ва вичин паб гъина, нихъ галаз аватIа фикирдиз къан тийизвайди". Гъират ийизвай касди эгер чпин вилик пад къун тавуртIа эхир пис жедай крарилай вил алуд тавун лазим я. Гъа са вахтунда и

карда тафритI (чрезмерность) ийидай, яни сеbeb авачиз жуван папкай чIуру фикирар ийиз ам чинеба ахтармишдай ихтияр авач. Пайгъамбарди ﷺ лагъана: «Гъиратдин Аллагъди хъел гъидай жуьрени ава, ам итимди вичин папкай са сеbebни авачиз ийизвай гъират я". Гъасана ﷺ лагъана: "Куьне куь папар чара итимрин арайра къекъведайвал базар-

диз ракъурзавани? Куьй Аллагъди гъират тийизвайбур негърай ва агъузрай».

Гъират арадал къвен тийидайвал дишегълияр чара итимривай яргъа ва абурун вилерикай кIев хъана кIанда. Гъадисда лагъанва: "Пайгъамбарди ﷺ вичин руш ФатIимадивай хабар къуна: «Дишегълидиз виридалайни хийирлу затI вуч я?» Ада жаваб гана: "Адаз чара итим такун ва чара итимдизни ам такун". И жаваб Пайгъамбардиз ﷺ бегенмиш хъана".

5. Нафакъа, яни недай, хъвадай, алукIдай шейэр бес къадарда гун. Суннат я вири хизанди санал фу тIуьн ва тIуьна амуькайди, эгер чIур жедай шей ятIа, кесибриз паюн. Суфьяна ﷺ лагъана: "Аллагъдини малаикри салават кIелзава вирида санал фу незвай хизандал". Муавияди ﷺ лагъана: "Зун Пайгъамбардин ﷺ патав атана хабар къуна: "Я Расуллагъ, папарин патахъай вуна чаз вуч лугъуда"? Пайгъамбарди ﷺ жаваб гана: "Куьне незвай жуьре тIуьникай абурузни це, куьне алукIзавай жуьре алухрикай абурални алукI, абур гатамир ва я чIуру гафни лугъумир". Пайгъамбарди ﷺ мадни лагъана: «Аллагъдин рекъе харж авур, лукI азаддайла ва кесибдиз гайи ва хизандин игътияжриз харж авур динардикай виридалайни гзаф суваб хизандин игътияждиз харж ийизвайди я".

6. Илим чирун. Итимдиз важиб я

Шукур хъуй Сад Аллагъдиз итимар ва дишегълияр халкъ авур ва абурун майишат сад-садахъ галаз никагъдалди гъалал авур. Никагъ авурдалай къулухъ итимдизни папаз садаз садан вилик чпин буржияр чир хъун лазим я.

Итимдикай рахайтIа, адаз папан вилик муьжуьд буржи ава:

1. Жуван юлдашдихъ галаз рахунрани крара иер къилих ишлемишун ва папан чIурувилел сабур авун. Им дишегълидин акъул тамамди туширвиллиз килигна итимди вичин патай ийизвай рагъмат я. Аллагъди ﷻ лагъана: "Яшаммиш хъухъ абурухъ (папарихъ) галаз иердаказ (ихтилатра, крара, нафакъа гудайла)" («Ан-Нисаъ» сура, 19- аят).

Гъадисда лагъанва: "Эхиримжи васиятда Пайгъамбарди ﷺ вичин сес квахъдалди пуд шей тикрарна: "КапI, капI; куьне куь лукIарив тIакъат авачир крар ийиз тамир; куь папарин арайра Аллагъдикай кичIе хъухъ, Аллагъдикай кичIе хъухъ, дугъриданни, абур Аллагъдин ﷻ аманатдал къачунвай,

рихъ галаз хъуьруьнар ва къугъунар ийидай ва абурун акъулдин дережадал эвичIдай. Гъадисда лагъанва: "Айишадихъ галаз катиз-калтугиз къугъвадайла, Пайгъамбар ﷺ гъамиша вилик акатдай. Са юкъуз Айша вилик акатна, маса юкъуз мад Пайгъамбар ﷺ вилик акатна ва ада им атIа гъилерай я лагъана". Пайгъамбарди ﷺ лагъана: "Камил иман авай мусурманар иер къилих авай чпин папарихъ галаз хъуьтуьлбур я".

3. Хъуьруьнрани къугъунра къизилдин юкъ къун ва гъамиша папаз кIандайвал тавун. ИкI тавуртIа папан къилих михъиз чIур жеда ва итим адан вилляй аватда. Эгер адаз вичин папа чIуру кIвалах ийиз акуртIа, гъасятда туьнтдаказ къадагъа авун лазим я. Пайгъамбарди ﷺ лагъана: "Вичин папан лукI тир итим виридалайни бахтсузди я". "Папан лукI" – им гъамиша вичин папаз кIандайвал ийизвай кас я. Вучиз лагъайтIа, Аллагъди ﷻ итимди-

Чаз чизва, гзаф пай дишегълияр чIуру къилих аваз, зайифбур яз халкънавайди, гъавилляй эгер итимдиз вичин папан чIуру къилих сагъариз кIанзаватIа, ада вичин туьнтвал къалурда, эгер зайифвал сагъариз кIанзаватIа, вичин хъуьтуьлвал, регъим къалурда, яни начагъвиллиз килигна лазим тир дарман ишлемишда.

Адан ﷻ калимадал гъалал авунвай куь гъиле авай есирар я". Пайгъамбарди ﷺ лагъана: "Ни вичин папан пис къилихдал сабур авуртIа, Аллагъди адаз Аюб пайгъамбардиз ﷻ вичин къилел

кай папан иеси авуна ва ам и кардал рази тушиз папкай вичин иеси авуна ва къведни яни итимни паб шейтандиз муьтIуьгъ жезва. Къуръанда Аллагъди ﷻ чав шейтанди лагъай гафар

вичин папаз жегънемдин цIувай яргъа ва Женнетдин рехъ регъят жедайвал герек тир вири чирвилер гун, месела, капI ийидай къайдаяр, капI къаза хъийизвай ва тийизвай вахтар ва м.с.б. Аллагъди Къуръанда лагъанва (мана): "Я иман гъанвайбур (муьминар), къутармиш ая куьне куьн ва куь хизанар (кIвалин агъалияр) жегънемдин цIукай (тIеатдал амал ийиз ва гъарамдикай яргъа жез) («Ат-Тахрим» сура, 6- аят).

Эгер итимди вичин папаз важиб тир илим чирзаватIа, адаз ихтияр ава илим къачун патал кIвалай экъечIдай, эгер итимди ам ахъай тийиз хъайитIа адаз гунагъ жеда. Ферз тир илим къачурдалай къулухъ адаз суннат тир илимдин ва я зикридин мажлисриз итимдин ихтияр авачиз фин гунагъ я.

КъатI ама

Дуьз рекьин эвел

Эвел - алатай нумрайра

Имам хьунин ва имам-дилай чешне къачунин эдеблувал

Имамди (жемьят) капI кьиле туху-дайла, ам къезиларна кланда (яргъал чIугун тийиз). Анаса, рази хьурай адалай Аллагъ, лагъана: «Гьикъ-ванбурун къулухъ акъвазна за капI бегъемарнайтIани, Расуллагъдихъ – салат гурай адаз Аллагъди ва салам – авур куплунилай къезил ва тамам капI хьанач».

Азанчиди икъамат клелна куьтягъ-далди ва капI ийизвайбуру чпин жергеяр дуьзардалди, имамди капI башламышунин такбир лагъана кланда. Имамди такбирар сивяй ван алаз акъудун лазим я, маъмумди (адалай чешне къачуз капI ийизвай кас) абур вичиз вичин сесинин ван къведайвал, сес хкаж тийиз лугъуда.

Имамди вичикай имам хьунин няят авун лазим я, идалди ада вичиз артухвал къачуз, эгер ихьтин няят имамди тавуртIани, адан къулухъ галай инсанри имамдилай чешне къачуз капI таммарунин няят авуртIа, абурун капI гъахъ жеда ва абур жемьят капI бегъемарунин лайхлувал къачуда.

Имамди, къилди капI ийизвайда хьиз, жува-жувак «ат-тавадждугъ» дуь ва «Агъузу би-л-Лагъи мина-шайтIани-р-раджим» келима лугъуда. Экуьнин куплуна ва хушунинни месин купларин сифте кьве кьиле ада «аль-ФатихIа» ва суьре ван акъудна клелда, къилди капI таммарзавайдани гъакI ийида. Маъмумди, имамди сес акъудна клелайдалай къулухъ, анжах «Амин» гаф сивяй ван алаз акъудда ва и келима имамдихъ галаз санал лугъуда.

«Аль-ФатихIа» ван алаз клелайдалай гьугъуьниз, имамди кисна вичин нефес гуьнгьуна хутадай ара ийида. И арада маъмумди вичи-вичик «аль-ФатихIа» клелда, гьугъуьнлай вичиз имамдихъ яб акалдай мумкинвал жедайвал.

Имамди ван алаз суьре клелайла, маъмумди, вичиз имамдин ван къвез хьайитIа, суьре клел хьийидач («аль-ФатихIадилай» къулухъ), имамдин сес адахъ агакь тийиз хьайитIа, клелда.

Пайгъамбарди ﷺ лагъана: «Вуж жуьмядин юкьуз сад лагъай сятина (экв малум хьайила) мискIиндиз рекъе гъатайтIа, ам деве къурбанд авурдаз барабар яз къада, къвед лагъай сятина аниз физвайди – кал къурбанд авурдаз. Пуд лагъай сятина – гьер, къуд лагъай сятина – верч, вад лагъай сятина – кака садакьа авурдаз».

Имамди юкь агъуздайла ва сажда ийидайла «тасбигъар» (Аллагъдиз тарифар, тебрикар) пуд сефер-дилай виниз тикрардач. Сад лагъай «ат-ташагъгуд» ада и келимадал «Аллагъумма солли гIаля МухIаммад» ("Я Аллагъ, салат це Мугъаммадаз") куьтягъда.

Куплуни эхиримжи кьве кьиле имамди анжах «аль-ФатихIа» клелунал бесарда ва инсанар эглеш ийидач.

Къведлагъай «ат-ташагъгуддилай»

(«ат-тагъиййат») гьугъуьниз клелзавай дуьадин яргъивал «ат-ташагъгуддин» ва Пайгъамбардиз ﷺ гузвай салаватдин яргъивилелай артух хьана кландач.

Куплуни эхирдай салам гудайла, имамди инсанриз салам гунин няят ийида, куплуна авай инсанри адаз жаваб хгунин няят ийида. Салам гайидалай къулухъ, имам са береда вич алай чкадал ацукъда, ахпа чин гана инсанрихъ элкъведа. Эгер имамдин къулухъ капI ийизвай дишегълияр галатIа, абур чкидалди имам инсанрихъ элкъведач.

Имам вичин чкадилай къарагъдалди, садазни адалай вилик къарагъун виже къведач. Имам къарагъайла, адавай гьи патай хьайитIани, эрчи ва я чапла, хъфиз жеда, амма адаз эрчи пад хкъягун хьсан я.

Экуьнин куплуна имамди дуьа «аль-Къунут» са вичиз бахш тийиз лугъуда:

«Аллагъумма-гъдина...» (Я Аллагъ, чун дуьз рекъе тур...) - гзафвилик къадар ишлемишда) ва сес акъудиз

кIелда. Маъмумди и чIавуз «Амин» лугъуда ва гьилер хкаждач, вучиз лагъайтIа чал агакьнавай хабарри гьилер хкажун тестикарнавач. Амма «аль-Къунутдин» келимадилай

«Иннака такъди ва ля юкьда гIалайка...» («Гъакъикъатда, Вуна

агъузда, имамди тамамвилелди вичин юкь агъузайла ва сажда имамдин пел чилихъ галукуьайла башламишда.

хьайила) мискIиндиз рекъе гъатайтIа, ам деве къурбанд авурдаз барабар яз къада, къвед лагъай сятина аниз физвайди – кал къурбанд авурдаз. Пуд

Чир хьухъ, жуьмя муьминрин сувар я. И югъ Аллагъди, зурба я Ам, вичин къудратлувилелди, чи умматдиз хкъана тафаватлу авунвай лап хьсан югъ я. И йикъа ахьтин ашкара тушир са сят ава хьи, Аллагъдин диндар гьи лукIра клантIани и сятинин вахтунда Аллагъ Тааладивай вуч тIалабайтIани, ам жаваб авачиз амукуьдач ва тIалабзавайди адаз гуда.

Жуьмя капI авунин эдеблувал

Чир хьухъ, жуьмя муьминрин сувар я. И югъ Аллагъди, зурба я Ам, вичин къудратлувилелди, чи умматдиз хкъана тафаватлу авунвай лап хьсан югъ я. И йикъа ахьтин ашкара тушир са сят ава хьи, Аллагъдин диндар гьи лукIра клантIани и сятинин вахтунда Аллагъ Тааладивай вуч тIалабайтIани, ам жаваб авачиз амукуьдач ва тIалабзавайди адаз гуда.

лагъай сятина – гьер, къуд лагъай сятина – верч, вад лагъай сятина – кака садакьа авурдаз». Ахпа ада алава хьувуна: «Имам атайла (вяз ийиз минбардиз хкаж хьайила), малаикри чпин ктабар агална, къелемар (мискIиндиз атайбур хьизвай) къерехдиз ийизва, ахпа абур минбардин патав кIватI хьана, имамдиз яб гузва».

Лугъуда гъакI: «Къияматдин юкьуз инсанар Аллагъдиз тамашзавай чкадин Адаз мукъвавал, абур жуьмядин юкьуз мискIиндиз физ авур гьерекатдилай аслу жеда».

МискIиндиз гъахъайла, сад лагъай жергеда чка къаз алахъ. МискIинда гзаф инсанар кIватI хьанвайла, кам элячлиз абурун къамарилай ва капI ийизвайбурун виликай фимир. Ви виликайни инсанар тефин патал, вун цлаз ва я дестекдиз мукъва яз ацукъ. «Тагъиййат» капI тавунамаз ацукъмир. Генани хьсан я, эгер вуна и капI къуд кьиликай ибарат яз, гьар кьиле яхцIурни цIудра суьре «аль-Ихляс» клелиз, бегъемарайтIа. Идан делил чал агакьнавай и хабар я: «Гъакъикъатда, ни икI авуртIа, ам вичин чка женнетда такунамаз ва я адаз а чка къалур тавунамаз рекъидач».

Имамди вяз ийиз хьайитIани, вуна «тагъиййат» капI тавуна тамир. «Тагъиййат» куплуни къуд кьиле суьреяр «аль-Ан'ам», «аль-Кагъф», «ТI а-гъа» ва «Ясин» (Къуръан, 6, 18, 20, 36) клелун суьннет я. И суьреяр клелдай мумкинвал авачтIа, «Ясин», «ад-Духан», «ас-Сажда» ва «аль-Мулк» суьреяр (Къуръан, 36, 44, 32, 67) клела. Жуьмядин нянизни и суьреяр клел тавуна тамир, абур клелуна суваб ава. Хьсандиз и суьреяр клел тежезвайбуру, иллаки и юкьуз, гзаф сеферда суьре «аль-Ихляс» («Къулгъу») тикрарда ва Расуллагъдиз ﷺ салаватар гьида.

Имам мискIиндиз гъахъайла, дуьаяр авун ва ихтилатар акъвазара, азанчидин эверриз жавабар це, ахпа имамдин вяздихъ яб акална, адан несигъатар къабула. Имамди вяз ийидайла, са келимани рахамир, хабар гузва: «Гъакъикъатда, имамди вяз ийизвайла, ни вичин къуншидиз (патав ацукънавай) «Кис» лагъайтIа, ада лагълагъна ва жуьмядин капI адаз гьисаба къадач». Вучиз лагъайтIа, «Кис» лагъайла, ада вичин сивяй гаф акъудна, гаф рахадай чкадал ада къуншидиз са ишара авун лазим тир.

Имамдилай чешне къачуз, вилик къалурнавайвал капI ая. КапI бегъемарна салам гайидалай гьугъуьниз, иридра «ал-Фатигъа», иридра суьре «ал-Ихляс», гьар сад иридра суьреяр «ал-Фалакъ» ва «ан-Нас» клела. И суьрейри вун жуьмядилай къвезвай жуьмядалди шайтIандин писвиликай хуьда.

КьатI ама

ЭДЕБИЯТ

МУСУРМАНДИН
ЦИЙИ ЙИС
МУБАРАКРАЙ!

Сиражудин Расулов,
Къурагъ район, Куквазрин хуър

Ярагъидин лезги несил,
Я Сад Аллагъ, тахъуй сефил,
Риклиз хуш я зи лезги чил,
Квез цийи йис мубаракрай!

Авадан хъуй чи лезги халкъ,
Къегъал хваяр галаз хъуй чахъ,
Ахтармишна батулни-гъахъ,
Квез цийи йис мубаракрай!

Сада-садаз ая гъурмет,
Фугъарадиз ямир тикъет,
Исламди квез гуда къимет,
Квез цийи йис мубаракрай!

Им дуьнья я са вад йикъан,
Риклел гъана чи Лезгистан,
Хатур хамир стха-вахан,
Квез цийи йис мубаракрай!

Я гъурметлу зи лезги халкъ,
Чехи Аллагъ галаз хъуй чахъ,
Бубайрин ирс лап къевиз яхъ,
Квез цийи йис мубаракрай!

Дидейрин нек гъалал хъуй квез,
Хайи диде куь риклел къвез,
Цийи йисуз берекат жез,
Квез цийи йис мубаракрай!

Къе Дуьньядиз вегъена вил,
Къуьнерал жез акъуллу къил,
Сагърай дустар – чи лезги чил,
Квез цийи йис мубаракрай!

Вагъуф буба, Шейх Рамазан,
Ярагъи я чи Лезгистан,
Шейх Агъмадан Гелхен Ватан,
Квез цийи йис мубаракрай!

Фана Дуьнья дар тахъуй квез,
Гъар са къвале мехъер, мел жез,
Сад Аллагъни куь риклел къвез,
Квез цийи йис мубаракрай!

Сиражудинан салам я квез,
Гъар са касдин виш йисар жез,
Ягъни намус куь мецел къвез,
Квез цийи йис мубаракрай!

Салату-ль-унс

(Сурун азабар къезилардай капI)

Мусурман кучукай йифиз къве рекятдин суьннетдин капI авуртIа суваб я. “Фатгъул аллам” ктабда къенвайвал, Пайгъамбарди ﷺ лагъанва: “Къейи касдиз виридалайни четин йиф ам кучукайла къвезвай сифтегъан йиф я. И йифиз куьне а касдин язух чIугу, адан руьгъдилай садакъаяр це, эгер ахътин такъат авачтIа - къве рекятдин капI ая, гъар са рекятдани “Аль-ФатихIа”, “Аяту-ль-курсий”, (“Аллагъу ла илагъа илла гъува...”), “Алгъакуму...” ва цIусад сеферда “Ихлас” (Къул гъува...) кIела, эхирдайни (салам гайидалай гуьгъуьниз) и дуьа кIела:

“Аллагъума инни саллайту гъазигъи ссалата ва тагламу ма уриду, Аллагъумма баллигъ савабагъа ила къабригъи (къенвай касдин тIвар къада)”.

(“Я зи Аллагъ, за капI авуна, Ваз зи мурад чизва, и куплунай къенвай касдин суруз пишкеш акакъар ая (адан тIвар къазва)”.

Аллагъди геж тавуна а касдин сурал агъзур малаик рекъе твазва, гъар садавни пишкешдиз са нур гваз, ва абуру Къияматдин йикъалди адан рикI аладарда”.

ГъакIани гъадисда лугъузва хъи, гъи касди гъамиша и капI авуртIа, а кас Женнетда вич жедай чка аквадалди рекъидач.

Мад са алимди икI лагъана: “Гъар йифиз и капI ийиз, вири къенвай мусурманриз пишкешар тIалабзавай кас виридалайни бахтлуди я”.

Чаз Аллагъ куьмек хъурай! Амин!

Маса
суннатдин
куплар

Гъаж башламишайла ва Кябедал элкъейдалай гуьгъуьниз, Пайгъамбардин ﷺ мискиндай экъечIдалди, рекъиз экъечIдайла, Кябедай (Масджи-дуль Гъарамдай) экъечIдалди, Къуръан чирдайла, Аллагъдиз ибадат тийизвай

чилел атайла - вири и вакъиайра къве рекятдин суьннетдин капI авуртIа хъсан я. (Рамали, “Нигъаятул мугътаж”, 2-т., 122-чин).

Вири и куплара сад лагъай рекятда

жеда, куплунайла гуьгъуьниз Аллагъдиз шукур авуна кIанда. Гъамамдин къене капI ийидай ихтияр авач.

Къве рекятдин суннатдин капI ихтин вахтарани ийида: хъуьчIуьн кIаняй

Пайгъамбарди ﷺ лагъанва: “Къейи касдиз виридалайни четин йиф ам кучукайла къвезвай сифтегъан йиф я. И йифиз куьне а касдин язух чIугу, адан руьгъдилай садакъаяр це, эгер ахътин такъат авачтIа - къве рекятдин капI ая, гъар са рекятдани “Аль-ФатихIа”, “Аяту-ль-курсий”, (“Аллагъу ла илагъа илла гъува...”), “Алгъакуму...” ва цIусад сеферда “Ихлас” (Къул гъува...) кIела...”

“Аль-ФатихIа” суьредилай гуьгъуьниз “Къул я аййугъал кафирун...”, къвед лагъайдани - “Къул гъува...” кIелда.

Гъар са кIунлай вилик ният ийидайла себеб лагъайтIа хъсан я. Месела: “Ният ийизва за Гъаждиз гъахъунин (башламишунин) къве рекятдин суннатдин капI ада авуниз Аллагъ патал, Аллагъу Акбар!”. Себеб лугъун тавуна капI авуртIани жеда.

Гъамамдай экъечIайлани къве рекятдин капI авуртIа жеда. И капI мискинда ва я маса чкада авуртIани

чIарар акъудайла, спелар атIайла, авратда авай чIарар турла, къил турла, сад лагъай сефер яз са чкадиз фейила, четин гъалда авайла, муькьва-къилийрикай са кас къейила (“Фатгъуль-Галлам”, 1- т., 69-чин).

Абу Гъанифадинни имам Маликан (чпелай Аллагъ рази хъуй) мазгъабралди, къве рекятдин капI ихтин вакъиайрани авуртIа хъсан я: хаталувилик ака-тайла, залзалаяр хъайила, цIайлапанди ягъайла, къати гар акъатайла, мичли чкада, эпидемиядин вахтунда.

“Иман гъачиргаз акъулни жедач”

Садазни сир туш, къе Исламдинни ва гъакI вири инсаниятдин душманри, вири тахсиркарвилер адан хиве твазва ва Ислам къацIурзава. И крар вири, Исламди Аллагъ тек я ва чун Халкънавайдаз муьтIуьгъ хъухъ - лугъуз эвер гузвай вахтунда жезва. Чехи пай инсанриз стандартнидаказ фикир авун хас я, яни инсанриз арадал атанвай стереотиприн рамкайра аваз фикирдай адет хъанва, а рамкайрилай къеце жезвай крар абуру кваз къазвач. Гъавилляй Ислам инкар ийизвайбуруз, Ислам вуч затI ятIа, ада гъиниз эвер гузватIа чизвач, абур адаз акси экъечIнава, Ислам чириз гъич чалишмишни жезвач. А ксариз чеб квекай ва ни халкънавайди ятIа, риклелай алатнава ва чеб гъикI арадиз акъатайди ятIа фикирни ийизвач.

Гъафбуру Исламдикай, са бязи мусурманри ийизвай гунагъ крариз килигна, псевдоисламдин теченнийриз килигна, фикирзава. Бес а крар ийизвайди Ислам туш къван,- инсанар я. Са куькай ятIани фикир ийидалди, сифте квекай рахазватIа чирна кIанда.

Ислам вуч затI я? Сад лагъайди, Аллагъ тек я лугъуз эвер гузва. Аллагъ тек тирди, Адан ихтин гафари тестикъарзава: “Эгер цавални чилел Аллагъдилай гъейри мад Аллагъар алайтIа, чилни цав къведни барбатI жедай”. И гафарин гъавурда, жемятдин уьмуьрдай къачунвай мисалдалди, гъатда. Эгер къвед ва я са шумуд кас гъа са къуллугъдал акъвазнаваз хъайитIа, гъатта абур лайихлу регъбер яз хъайитIани, абурун арада зидвилер тахъун

мумкин туш, а кIвалахдин эхир хъсан тежедайдал са шакни алач.

Аллагъ авайди чи уьмуьрдай мад са мисалдалди къалуриз жеда. Инсаниятдин тарихда, инсанрин гъатта са гъвечи кIватIални регъбер галачиз гъеле яшамаш хъанвайди туш. Хизан бубади къиле тухузва, хуьрера, районара администрацийрин къилер ава, областар губернаторри къиле тухузва, государствояр - президентри ва икI мад. Эгер са гъихътин ятIани общества регъбер тахъайтIа, ана жедайди къатIун акъван четин туш.

Эгер са жемятдивай регъбер галаз яшамаш тахъайла, бес Дуьнья вичин Гъукумдар галачиз гъикI яшамаш жеда къван?

8 928...47

Зи рушаз капI ийиз кIанзава. Амма чина капI ийизвайбуруз вагъабитар лугъузва. Чна вуч ийида?

- Эгер са касди капI, дугъриданни, Аллагъ-Таала патал ийизватIа, ада диндикай хабар авачир ва я диндиз къеци гуз кIанзавай, гъахъни батлул садававай чара тежезвай савадсузрин ихтилатрихъ яб акална кIандач. Вагъабизм инсанар диндивай къакъудун патал Исламдин душманри арадал гъанвай затI я. КапI тавун вагъабитриз чпиз хас я, вагъабитрин къил Ибн Вагъаба гъа икI ийидай.

Генани чир хъун лазим я, капI авун – им гъар са мусурмандин - гъам эркекдан, гъам дишегълидин, гъич са куьнизни гилиг тавуна, хиве авай ферз я. Пайгъамбардин ﷺ гъадисра лугъузва: «Мусурмандин виридалайни хъсан амал вахтунда авур капI я», «КапI диндин дестек я», «Куплуни инсан вири пис ва чиркин крарикай хуьзва». Куплуниин важиблубликай ва хийирдикай лугъузвай гъадисар мадни гъиз жеда. Гъавилай шариатди къабулзавай себеб авачиз капI ахъагъун чIехи гунагърикай яз гъисабзава. Ихътин са капI эвез хъувун патал жегъеннема 70-80 йисуз азабрик жеда. Жегъеннемадин азабар лагъайтIа, зарафатдинбур туш.

8 928 ... 95

Эрекъ-чехир гзаф хъвазвай кас сагъар хъийидай мусурмандин са рехъ авани?

- Аллагъ-Таалади гъар са азардиз вичин дарманни халкънава. Инсан алкоголизмдикай сагъар хъувунин карда алай аямдин медицинадин такъатар ишлемишунни Исламда рехъ ганвай кар я, вучиз лагъайтIа Пайгъамбарди ﷺ вичин вахтундани гъа девирдин дарманар ишлемишдай. Мусурман дарманрикай рахайтIа, мусурмандихъ гъвай яракъ дуьа я. Папаз вичин итим патал Аллагъ-Тааладиз дуьа авуртIа хъсан я, вични а дуьадиз Аллагъди жаваб гунин мумкинвал гзаф тир вахтара, месела, йифиз къарагъна, жуьмядин юкъуз ва гъа икI мад. Мадни. Винидихъ къалурнавай месэла гъалунин карда папа вичин гъуьлуьз хуьрек гъазурдайла, дастамаз къачунихъ ва хуьрек гъазурун «Бисми-л-Лагъ»-дилай башламишунихъни еке метлеб ава.

8 988 .. 11

Чи стха урусдал эвленмиш хъанва. Чи дин къабул авун патал вуч авун лазим я? Чи диндал атун патал запабар авуртIа жеда?

- Сад лагъайди, Шариатди мусурмандиз маса дин гъай дишегълидал эвленмиш жез къадагъа авунва. Авунвай некаягни гъакъиквиди жезвач. Эвленмиш жедалди дишегълиди Ислам къабулун лазим къевезва. Ам къабул авун патал рикIин инанишвал аваз мецелди келимашагъадат гъана кIан жезва. Запабдикай лагъайтIа, и карда виридалайни хъсан запаб чирвилер авай касди ам Исламдин гъавурда тун я.

8 928...26

Телевизор галаз капI авун турус жезвани?

- Куплуниз манийвалзавай гъар са шей карагъат (нежелательное) я. Гъатта капI ийизвайдал вичел фикир желб ийидай рангунин парталар алаз хъайитIани, абур дегишарун меслят къалурзава. Гъа ихътинбурук телевизорни акатзава. Анжах телевизор къулухъ галаз адан сесни кIевнаваз хъайитIа, ихътин кардиз ихтияр ава («Ианату-т-Талибин», 1- том).

ПОДПИСКА-2010

Гъуьрметлу стхаяр ва вахар!
2010-йис патал подписка эгечIна кIиле физва. Лезги чIалал акъатзавай "Ассалам" газет кIез кIани почтунин отделенийра, районар кIвалахзавай чи векилривай ва я редакциядиз атана кхъиз жеда. Йисан къимет: 186 манат.
Индекс 51395
Гъуьрметлу мусурманар, "Ассалам" газет кхъиз рикIелай алудмир!

Гъуьрметлу газет кIелзавайбур!
Гила куь суалар, теклифар редакциядиз SMS-рин куь-мекдалди **8 903 424 56 35** нум-радиз ракъуриз жедайди чна куь рикIел хкизва. Куь суалриз жавабар чна газетдин чинриз гуда.

8 928...26

Вагъабитар гъихътинбуруз лугъузва?

- Мугъаммад ибн Абдулвагъабан терефдал алайбуруз "вагъабитар" лугъузва.

Вагъабитрикайни абурун хаталу идеологиядикай чна рагъметлу Къурамугъаммад-гъажи Рамазанован «Шариатдин месэлайра вагъабитрин ягъалмишвал» ктаб таржума авуна чи газетдин чинра гузва. Буюр, кIел ая ва менфят къачу.

8928...40

Фу незвай вахтунда яд хъвайитIа жеда?

- И кардиз манийвал авач. Анжах Пайгъамбардин ﷺ гъадисди чаз фу недайла хуьрекдин кIвал пуд патал паюн, са пай хуьрекдиз, са пай циз, амай-дини гъавадиз, яни гъакI тун меслят къалурзава.

8 960... 90

Саперар авур касдин дастамаз хкатзавани?

- Хкатзавач. Имам Шафиидин мазгъбдалди, дастамаз чIурзавай къуд шартI ава. Саперар авун аник акатзавач.

8 906...34

Мусурмандиз вичин бедендал татуировка ийидай ихтияр авани?

- И кар Шариатди къадагъа авунва, вучиз лагъайтIа Пайгъамбарди ﷺ татуировка вичиз, гъакI маса касдизни ийизвайбур негъ авунва.

8 928 .. 12

Зикир ийидайла асгъбрин тIварар къуртIа жеда?

- Сад лагъайди, Шариатдин къанунралди, зикир авун - им Аллагъ (=) рикIел гъун, Адан тIвар эзбер авун лагъай чIал я, гъам сивелди, гъамни бедендин маса паяралди. И барадай къачурла, капI авунни зикирдик акатзава.

Къвед лагъайди, асгъабар (тIварар къан тийиз) Пайгъамбардиз ﷺ гъизвай салаватдани рикIел хкизва, абуруз еке гъуьрмет авунин лишан яз. Пайгъамбарди ﷺ лагъанва: «Зи асгъабар цава авай гъетериз тешпигъ я. Нелай куьне чешне къачуртIани, куьн дуьз рекъе жеда».

Асгъабрин тIварар тикрарун лагъайтIа, ам зикирдик акатзавач. Эгер чна Аллагъ-Тааладин тIвар тикрариз, келимашагъадат гъиз, яни зикир ийиз иник асгъабрин тIварарни кутуртIа, идакай зикир жезвач.

**Рузнама
Январь**

югъ	Пака-ман Ас-Субх	Рагъ-экечI-завай вахт	Нисинин Аз-Зугър	Рагъ-дан-дин Аль-гIаср	Гъет-рен Аль-Магъриб	Мисен Аль-гIишав
1	5.31	7.16	12.00	14.08	16.28	18.02
2	5.31	7.16	12.00	14.09	16.29	18.03
4	5.31	7.16	12.00	14.11	16.32	18.04
6	5.31	7.16	12.00	14.13	16.33	18.06
8	5.31	7.16	12.00	14.14	16.34	18.08
10	5.31	7.16	12.00	14.16	16.36	18.09
12	5.31	7.16	12.00	14.18	16.38	18.11
14	5.31	7.16	12.00	14.20	16.41	18.13
16	5.31	7.14	12.00	14.21	16.43	18.14
18	5.31	7.13	12.00	14.24	16.46	18.17
20	5.30	7.12	12.00	14.26	16.49	18.19
22	5.28	7.09	12.00	14.28	16.51	18.20
24	5.27	7.08	12.00	14.30	16.54	18.22
26	5.26	7.06	12.00	14.32	16.56	18.23
28	5.25	7.05	12.00	14.34	16.57	18.26
30	5.24	7.03	12.00	14.36	17.01	18.27

Учредитель
Благотворительный фонд "Путь".
Газета печатается по согласованию и одобрению Духовного управления мусульман Дагестана

Редактор
Зулейха ХАНМЕГЪАМЕДОВА
Канонический редактор
Шамиль ОМАРОВ
Верстка
Лейла ГУСЕЙНОВА

Газета зарегистрирована
Управлением Федеральной службы по надзору за соблюдением законодательства в сфере массовых коммуникаций и охране культурного наследия по ЮФО (г. Ростов-на-Дону) – свидетельство о регистрации
ПИ № ФС 10-6401 от 15 декабря 2006 г.
Индекс 51325

При перепечатке ссылка обязательна
Газета набрана и сверстана на компьютерной базе «Ас-салам»
Отпечатана в ООО «Дом печати» пр. Акушинского, 20 Заказ № _____
Сдано в печать 16 декабря 2009 г.

Тираж 4.400 экз.
Адрес редакции:
367015 РД, г. Махачкала, ул. М. Ярагского, 128
Телефон: (8722) 61-00-64
E-mail: assalamweb@gmail.com
web: www.assalam.ru